

VIKTOR METTERNICH. STRUČNÝ OBRAZ ŽIVOTA NADĚJNÉHO DIPLOMATY A JEHO RODINY VE SVĚTLE VIKTOROVY KORESPONDENCE OTCI KLEMENSI METTERNICHOVI

TEREZA PLUSKALOVÁ

Úvod

Publikací zabývajících se životem rakouského kancléře Klemense Metternicha je široké spektrum, ať už pojednávají o jeho politické činnosti, či zmiňují jeho mimomanželské aktivity. Kupodivu se však v literatuře jen velmi zřídka setkáváme s podrobnější zmínkou o Metternichově rodinném životě. Tato studie si proto klade za cíl seznámit čtenáře alespoň v základních obrysech se soukromím velkého kancléře, které sdílel se svými dětmi a manželkami. Bude nám to umožněno díky korespondenci s jeho nejstarším synem Viktorem, která se do dnešních dnů dochovala sice v neúplné podobě, ale přesto s vysokou vypovídací hodnotou. Díky ní máme také tu vzácnou možnost přiblížit se k osobě Metternichova nejstaršího syna, se kterým se, byť neoprávněně, v odborné literatuře příliš často nesetkáváme. Díky jeho korespondenci otci z let 1817–1822 (1823), uložené ve fondu Rodinný archiv Metternichů Národního archivu¹, se můžeme alespoň v hrubých obrysech seznámit s touto pozoruhodnou, přitažlivou a neprávem opomíjenou historickou osobností.

¹ Národní archiv, fond Rodinný archiv Metternichů – Acta Clementina (RAM-AC) 14, inv. č. 40, 41, 43, 44, kart. 3 a inv. č. 51, kart. 4.

Stručný pohled do rodiny Klemense Metternicha

První sňatek Klemense Metternicha² se uskutečnil za nepříliš příznivé situace. Jako syn neúspěšného porýnského diplomata³, který navíc vinou francouzských vojsk přišel o většinu majetků, nebyl ve Vídni příliš vítán. Velký rozruch proto vzbudil Klemensův sňatek s Eleonorou Kounicovou⁴, vnučkou rakouského státního kancléře Antonína Kounice⁵. Svatba se konala dne 27. září 1795 v kounicovském zámku ve Slavkově⁶. Ze strany nevěsty šlo o bezhlavou zamilovanost, ze strany ženicha spíše o promyšlený tah na šachovnici úspěchů na polích společenského i kariérního postupu. Nejvyšší vídeňská společnost se nemohla s volbou tak nízkou postaveného manžela dědičky kounicovských majetků ztotožnit a dávala své rozčarování patřičně najevo, své salony však Metternichovi otevřít musela.

Eleonora svého muže celý život upřímně milovala a její láska neochabla ani tehdy, kdy musela přihlížet manželovým milostným avantýrám. Metternichovou náručí prošly desítky milenek⁷, Eleonora však svému manželovi nikdy neoplatila stejnou mincí a dál se věrně a spolehlivě starala o rodové statky a vídeňský salon⁸. Klemens k ní jistě choval také určité city, nemůžeme však s jistotou říci, jestli nebyly podmíněny spíše Eleonořinou schopností udržovat Klemensovi příjemný domov a klidné zázemí⁹.

Manželům Metternichovým se za dobu jejich soužití narodilo dohromady sedm dětí, nejprve v roce 1797 dcera Marie¹⁰ a v krátkém sledu za sebou v letech 1798 a 1799 dva synové, Franz¹¹ a Klemens¹². Oba chlapci však zemřeli již v roce 1799. V lednu 1803 se narodil Viktor¹³, Metternichův jediný žijící

² Clemens Wenzel (Wenzeslaus) Lothar Nepomuk Metternich-Winneburg (*15. 5. 1773 – †11. 6. 1859), v této podobě je jméno uváděno v dobových pramenech. V českých odborných textech je však zvykem toto jméno převádět do české podoby, proto v textu uvádím počestěnou podobu tohoto i dalších zahraničních jmen. V originální podobě jsou uvedeny v poznámkách pod čarou.

³ Franz Georg Karl Josef Johann Nepomuk Willibald von Metternich-Winneburg-Beilstein (*9. 3. 1746 – †11. 8. 1818), dědičný komoří mohučský, c. k. tajný rada, ředitel katolické části vestfálského hraběcího kolegia. Data života rodinných příslušníků Klemense Metternicha jsou čerpána z díla Kahuda, Jan: Kancléř Metternich a Plasy ve světle soudobých dokumentů. Plasy 2009.

⁴ Maria Eleonora von Kaunitz-Rietberg (*1. 10. 1775 – †19. 3. 1825).

⁵ Wenzel Anton von Kaunitz-Rietberg (*2. 2. 1711 – †27. 6. 1794).

⁶ Corti, Egon Cäsar Conte: Metternich und die Frauen. Nach meist bisher unveröffentlichten Dokumenten. Wien – Zürich, I. Bd., 1948, s. 44.

⁷ Viz např. Corti, E. C.: c. d.; Herre, Franz: Metternich. Praha 1996 či Weissensteiner, Friedrich: Lásky v cizích postelích. Praha 2004.

⁸ Herre, F.: c. d., s. 47.

⁹ Aus Metternich's nachgelassenen Papieren, Bd. 1. Wien 1880, s. 23–24.

¹⁰ Marie Leopoldine von Metternich-Winneburg (*17. 1. 1797 – †20. 7. 1820).

¹¹ Franz Karl Johann Georg von Metternich-Winneburg (*21. 2. 1798 – †3. 12. 1799).

¹² Clemens Eduard von Metternich-Winneburg (*10. 6. 1799 – †15. 6. 1799).

¹³ Viktor Franz Karl von Metternich-Winneburg (*15. 1. 1803 – †30. 11. 1829), o něm podrobněji níže.

syn, a tak i dědic a nástupce, a 30. srpna 1804 přišla na svět druhá dcera Klementina¹⁴.

V roce 1806 nastoupil Metternich na významný post rakouského velvyslance v Paříži, kam se za ním přestěhovala i jeho rodina, která předtím otce následovala kvůli jeho diplomatickým postům i ke dvoru do Drážďan a Berlína. Otec ovšem trávil kvůli politickým jednáním mnoho času ve Vídni a nakonec se sem v říjnu 1809 natrvalo vrátil jako nový rakouský ministr zahraničí. Jeho rodina však za ním z Paříže přesídlila až o rok později¹⁵. Zde se dne 18. června 1811 Metternichovi narodila další dcera, Leontina¹⁶, která později navázala především s bratrem Viktorem velmi těsný a láskyplný vztah¹⁷.

Dne 1. září 1815 se narodilo poslední dítě tohoto manželství, Hermína¹⁸, která měla odmala zmrzačenou nohu, se kterou se musela později zdlouhavě léčit¹⁹. Její matku stál tento poslední porod mnoho sil, jistě i proto, že jí bylo bez měsíce již čtyřicet let. V této době se navíc rozvinula Eleonořina plicní choroba, kterou zdědila po otci Ernstovi²⁰, a ze které se již nikdy úplně nezotavila.

Tuberkulózu však po matce zdědila i většina jejích dětí. V květnu 1820 na ni po vleklé nemoci zemřela patnáctiletá Klementina²¹ a o několik týdnů později náhle a nečekaně i nejstarší dcera Marie, tři roky šťastně vdaná za Jozsefa Esterházyho²². Když ji otec několik dní před její smrtí navštívil, nic jímu rychlému konci ještě nenasvědčovalo²³.

Vzhledem k tomu, že ke stejné nemoci projevovat náchylnost kromě matky i syn Viktor, rozhodli se rodiče, že matka s dětmi přesídli za zdravějším vzduchem do Paříže. Metternich však zůstal kvůli plnění svých povinností ministra zahraničí ve Vídni. Tím započalo pětileté období, kdy kontakt rodiny s otcem zajišťovala téměř výlučně korespondence²⁴. Klemens totiž za rodinou kvůli nekonečnému množství svých povinností ani jednou do Paříže nepřišel a zrazoval od cestování i svou manželku, která se především v posledním období svého života chtěla vrátit do Vídně. Metternich jí to ze zdravotních

¹⁴ Clementine Marie Octavie von Metternich-Winneburg (*30. 8. 1804 – †6. 5. 1820).

¹⁵ Corti, E. C.: c. d., s. 240.

¹⁶ Leontine Adelheid Maria Pauline von Metternich-Winneburg (*18. 6. 1811 – †16. 11. 1861).

¹⁷ Metternich, Tatiana (hg.): Léontine. Das intime Tagebuch der Tochter Metternichs von 1826 bis 1829, 14. bis 18. Lebensjahr. Wien – München 1990, průběžně.

¹⁸ Hermine Gabriele Marie Eleonore Leopoldine von Metternich-Winneburg (*1. 9. 1815 – †prosinec 1890).

¹⁹ Viz korespondence, NA, RAM-AC 14, inv. č. 40, kart. č. 3, fol. 11, 24. 7. 1818; fol. 15, 3. 9. 1818.

²⁰ Ernst Kounic, hrabě von Kounic-Rietberg, od roku 1794 kníže (*6. 6. 1737 – †19. 5. 1797).

²¹ Corti, E. C.: c. d., sv. II, s. 125.

²² Jozsef hrabě Esterházy de Galántha (*24. 11. 1791 – †12. 5. 1847).

²³ Corti, E. C.: c. d., s. 134.

²⁴ Do tohoto období spadá též korespondence, o které bude pojednáno na následujících stranách.

důvodů velmi důrazně nedoporučoval, jelikož se její stav od roku 1823 postupně zhoršoval a tuberkulóza se projevovala čím dál výrazněji²⁵.

Když se na začátku roku 1825 zdravotní stav Metternichovy manželky zhoršil natolik, že byla stěží schopna udržet v ruce pero²⁶, rozhodl se Klemens konečně vyslyšet její opakované prosby, odtrhnout se od svých vídeňských povinností a navštívit svou smrtelně nemocnou ženu, která zemřela pouhých pět dní po jeho příjezdu²⁷.

Metternich nosil smutek, jak mu společenské mravy nakazovaly, i když možná více než nad smutným osudem své ženy truchlil nad ztrátou bezpečného zázemí, které mu zajišťovala. Manželčina smrt ho samozřejmě zasáhla, ale bral ji spíše pragmaticky než osudově²⁸. Svě matce ještě téhož dne napsal: „Otec dětem matku nahradit nemůže.“²⁹ Obě dcery, třináctiletá Leontina a devítiletá Hermína, se po matčině smrti přestěhovaly za otcem do Vídně, kdežto dvaadvacetiletý Viktor zůstal v Paříži, kde plnil své diplomatické poslání³⁰.

Zhruba za dva roky po Eleonořině smrti se Metternich rozhodl oženit se podruhé. Když se tato informace roznesla po vídeňských salonech, všechny šlechtičny, které měly dcery v příhodném věku, začaly státnímu kancléři své dcery více či méně nenápadně nabízet. Metternich si toho byl vědom, a proto jedním z jeho kritérií výběru byly nejen krása a mládí jeho budoucí manželky, ale také její nepočtené příbuzenstvo³¹.

V této době se ukázalo, že situace kolem sňatkové politiky se ve vídeňských kruzích stále opakuje stejně jako v době Metternichova prvního sňatku, tentokrát ovšem paradoxně úplně obrácená. Před dvaceti lety se vídeňská nejvyšší společnost nemohla smířit s tím, že se bohatá kounicovská dědička provdala za nemajetného exulanta Metternicha, nyní se šlechtičny předháněly, aby se Klemensovou druhou ženou stala právě jejich dcera.

Metternichova volba nakonec padla na svobodnou paní Antoinettu Leykamovou³², dceru nevýznamného belgického diplomata³³. Antoinetta byla půvabná a něžná blondýnka, která svého nastávajícího chotě upřímně obdivovala a nechala

²⁵ Corti, E. C.: c. d., průběžně, např. s. 145, 179, 224.

²⁶ Tamtéž, sv. II, s. 257–258.

²⁷ Tamtéž, s. 262.

²⁸ Tamtéž, s. 264–265.

²⁹ Tamtéž, s. 262. „*Ein Vater ist es nicht, der Kindern eine Mutter ersetzen kann.*“

³⁰ Kde přesně a s kým děti pobývaly bezprostředně po smrti jejich matky a kdy se dcery přestěhovaly za otcem do Vídně, se nepodařilo nikde dohledat. O Viktorovi viz níže.

³¹ Corti: c. d., s. 285–286.

³² Maria Antoniette, svobodná paní von Leykam, od 7. 10. 1827 hraběnka von Beilstein (*15. 8. 1806 – †17. 1. 1829). Siemann uvádí tato data (*10. 8. 1806 – †12. 1. 1829), Siemann, Wolfram: Metternich. Staatsmann zwischen Restauration und Moderne. München 2010, s. 123.

³³ Christoph Ambros svobodný pán von Leykam (†1830), nižší diplomat v císařských službách, hudebník a malíř; manželka Antonia Pedrella, palermská operní pěvkyně.

se od něj díky jeho vzdělání a rozhledu učít a vést, což ješitnému Metternichovi nadmíru vyhovovalo³⁴.

Jediným, kdo měl z vídeňské nejvyšší společnosti pro Metternicha pochopení, byl císař František I., sám již počtvrté ženatý, který rychle nechal nevěstu svého kancléře povýšit do hraběcího stavu s přídomkem von Beilstein³⁵, aby tak bylo zabráněno mesalianci, ze které však Metternicha evropská aristokracie našla i přesto.

Metternich však s těmito reakcemi počítal a zcela je ignoroval. Svatba se konala v rodinném kruhu 5. listopadu 1827 na zámečku Hetzendorf³⁶. Státní kancléř tak započal nový život se svou půvabnou jednadvacetiletou manželkou v pravém duchu biedermeierovského rodinného štěstí u domácího krbu³⁷.

Dne 7. 1. 1829 Antoinetta šťastně porodila zdravého syna Richarda³⁸. Vše se ale ve zlé obrátilo v noci z 15. na 16. ledna. Antoinetta dostala vysokou horečku, která trvala celý příští den. Následně se k horečce přidaly silné křeče, po nichž čerstvá matka ztratila vědomí a již ho znovu nenabyla. Zemřela dne 17. ledna 1829 v osm hodin ráno, po pouhých dvou dnech horečky omladnic, zapříčiněné nedostatečnou hygienou ze strany lékařů³⁹. V této době, kdy ještě nebyly známy příčiny přenosu nákazy a nebyly objeveny bakterie, byla situace, kdy lékař nechtěně zanesl do čerstvé rány infekci, poměrně častá.

Metternich odchod své druhé ženy velmi těžce prožíval. Její smrt ho zasáhla úplně jiným způsobem než pozvolný odchod jeho první manželky. Posledních pět let manželství s Eleonorou se s rodinou vůbec nestýkal a svou choť navštívil až na smrtelném loži. Jeho vztah k první manželce nebyl sice úplně lhostejný, ale na druhou stranu ji příliš nepostrádal. V případě Metternichova druhého sňatku v době rodícího se biedermeieru u Klemense převládla touha po klidném a spokojeném rodinném soužití, které mu milující Antoinetta nabízela, a tuto nově nalezenou lásku a domácí štěstí náhle trpce postrádal. Vrhł proto všechnu svou energii do práce, která mu dovolovala zapomenout na hluboký zármutek⁴⁰. Brzy se však jeho žal ještě znásobil po smrti Metternichova milovaného syna Viktora 30. listopadu 1829⁴¹.

³⁴ Srbik, Heinrich Ritter von: Metternich. Der Staatsmann und der Mensch. 3 sv. München 1925–1954, s. 243.

³⁵ K nobilitačnímu spisu uloženému v Rakouském státním archivu viz Pokorná, Tereza: Metternichové aneb Klemens Václav Lothar Metternich se žení, bakalářská práce FF UK. Praha 2012, s. 12.

³⁶ Metternich, T.: c. d., s. 169–170.

³⁷ Tamtéž, s. 25–26.

³⁸ Richard Clemens Metternich-Winneburg-Ochsenhausen (*7. 1. 1829 – †1. 3. 1895), c. k. komoří, c. k. tajný rada, velvyslanec na pařížském dvoře (1836–1870).

³⁹ Hlavačka, Milan: O rodinném štěstí velkého kancléře. Metternich a ženy. In: Tajemství slavných. Podivuhodné příběhy světových dějin II. Praha 2001, s. 122.

⁴⁰ Corti, E. C.: c. d., sv. II, s. 295–296.

⁴¹ Viz níže.

Po více než roce od smrti své druhé ženy se Metternich rozhodl oženit se potřetí. Strategické boje vídeňské společnosti o pozici třetí choti státního kancléře se obnovily snad s ještě větší intenzitou než dříve, jelikož se do nich zapojily i rodiny z dalších evropských dvorů⁴². Metternich dlouho a pečlivě vybíral, než se rozhodl pro dceru své dlouholeté přítelkyně Molly Zichy-Ferraris⁴³, pětadvacetiletou Melanii, která o Klemense usilovala už před jeho předchozím sňatkem. Temperamentní a sebevědomá Melanie tvořila naprostý protiklad k Metternichově předchozí půvabné a mírné ženě Antoinettě. Sňatek byl stanoven na 30. ledna 1831⁴⁴, dva dny po nevěstiniých šestadvacátých narozeninách.

Melanie se snažila být Klemensovi dobrou manželkou, vhodně ho reprezentovat ve společnosti a vytvářet mu příjemný a útulný domov. Tato úloha jí však připadala příliš jednoduchá, a proto Klemensovi pomáhala i v politických záležitostech⁴⁵. Celkově bylo jejich soužití spokojené, přičemž ho vesměs strávili po boku toho druhého, na rozdíl od Metternichova prvního manželství.

Melanie Klemensovi porodila pět dětí z jeho celkových třinácti. Jako první se dne 27. února 1832 narodila dcera Melanie⁴⁶, o rok později, 21. dubna 1833, přišel na svět Klemens⁴⁷, který však zemřel po pouhých dvou měsících života. Dne 14. října 1834 se rodičům Metternichovým narodil druhý syn, pojmenovaný po známém světci Paul⁴⁸.

Dne 8. února 1835 se odehrála svatba nyní nejstarší Metternichovy dcery Leontiny s hrabětem Moritzem Sándorem⁴⁹, kterým se rok po svatbě, dne 26. února 1836, narodila dcera Paulina⁵⁰, která byla zároveň i prvním Klemensovým vnučetem.

Zanedlouho poté, dne 22. března 1836, se Metternichovi narodila další dcera, Marie⁵¹, o měsíc mladší než jeho vnučka Paulina. Její životní dráha však byla završena již 12. června v nedovršených třech měsících života. Za necelý rok a půl po této nešťastné události se Melanii a Klemensovi, kterému bylo v té době již šedesát čtyři let, narodil 12. září 1837 poslední potomek, syn

⁴² Corti, E. C.: c. d., sv. II, s. 308.

⁴³ Maria Wilhelmine von Zichy-Ferraris, roz. von Ferraris (*3. 9. 1780 – †25. 1. 1866).

⁴⁴ Corti, E. C.: c. d., s. 308–309.

⁴⁵ Hlavačka, M.: c. d., s. 125.

⁴⁶ Melanie M. Paulina von Metternich-Winneburg (*27. 2. 1832 – †16. 11. 1919), manžel Joseph Zichi, hrabě Zichy zu Vásonykeö (*09. 7. 1814 – 14. 1. 1897).

⁴⁷ Clemens von Metternich-Winneburg (*21. 4. 1833 – †10. 6. 1833). Kahuda přířkl třetímu Metternichovu manželství čtyři potomky a tohoto syna neuvádí. Kahuda, J.: Kancléř Metternich a Plasy, s. 36–37.

⁴⁸ Paul Clemens Lothar von Metternich-Winneburg (*14. 10. 1834 – †6. 2. 1906), manželka Melanie Zichi, hraběnka Zichy-Ferraris zu Zich und Vásonykeö (*16. 8. 1843 – †3. 8. 1925).

⁴⁹ Moricz von Sándor de Szlawnicza (*23. 5. 1805 – †23. 2. 1878).

⁵⁰ Paulina von Sándor de Szlawnicza, od roku 1897 von Metternich-Sándor (*26. 2. 1836 – †28. 9. 1921).

⁵¹ Maria Emilia Stephanie von Metternich-Winneburg (*22. 3. 1836 – †12. 6. 1836).

Lothar⁵². Dvaatřicetiletou matku Melanii však porod stál mnoho sil a již nikdy se z něj úplně nezotavila⁵³. To byl pravděpodobně důvod, proč už manželé Metternichovi neměli další děti.

Když 13. března 1848 dorazila do Vídně vlna revolucí, Metternich okamžitě odhadl situaci a ještě toho dne sepsal žádost o propuštění z císařských služeb, které bylo rychle vyhověno. V noci ze 14. na 15. března Metternich i s manželkou v utajení opustili Vídeň a vydali se do Londýna, kde jim byl nabídnut azyl. Zůstali zde až do roku 1850, kdy jim byl novým císařem Františkem Josefem I. nabídnut návrat do Rakouska. Metternich se proto oklikou, s dlouhou zastávkou v Bruselu a na svém zámku Johannisberg, na podzim 1851 vrátil zpět do Rakouska, do vyrabované vily na Rennwegu a na panství Kynžvart a Plasy, kde poklidně, daleko od světa, který se o něj přestal zajímat, strávil zbytek stáří. Již nezasahoval do politiky, které nyní vládl mladý energický císař a jeho ministerský předseda Felix Schwarzenberg, přesto ale zůstal jejím bedlivým pozorovatelem⁵⁴.

Po necelých třech letech po návratu, dne 3. března 1854, zemřela ve věku čtyřiceti devíti let matka Melanie, pravděpodobně na rakovinu podbřišku, kterou jí zapříčinil poslední, nevydařený porod syna Lothara⁵⁵. Klemens tak přišel o svou poslední životní družku, třetí ženu, která s ním strávila zlaté časy na vrcholu Evropy, dobu ponížení a vyhnanství i následné smířlivé poslední roky. Pro Metternicha byla tato ztráta velmi bolestná, vždyť jejich odloučení se za řadu posledních let dalo spočítat na jednotlivé dny. Tento životem zkoušený muž, který již pochoval dvě předchozí manželky a sedm svých dětí, sám již nejspíše smířený se smrtí, však již tuto událost bral spíše odevzdaně jako nutnou součást života než jako hluboký žal, který mu odchody jeho blízkých způsobovaly v minulosti. Sám zemřel o pět let později dne 11. června 1859. Dosáhl úctyhodného věku osmdesáti šesti let. Jeho ostatky byly převezeny do rodinné hrobky v kostele sv. Václava v Plasích, kde po boku členů jeho rodiny odpočívají dodnes.

Korespondence Viktora Metternicha otci

Dochovaný konvolut korespondence je zajímavým historickým pramenem. Může prozradit řadu podrobností nejen o Klemensi Metternichovi, je muž byla určena, ale především o osobě pisatele, kancléřova nejstaršího syna

⁵² Lothar von Metternich-Winneburg (*12. 9. 1837 – †2. 10. 1904); první manželka Karoline Reitter (†21. 9. 1899), jednalo se o morganatický sňatek; druhá manželka hraběnka Franziska Mittrowsky von Mittrowitz (*10. 11. 1846 – †19. 3. 1918).

⁵³ Srbik, H.: c. d., sv. II, s. 428.

⁵⁴ Hlavačka, M.: c. d., s. 128.

⁵⁵ Tamtéž, s. 128–129.

Viktora, který měl s otcem velmi těsný vztah. Tato korespondence umožňuje badateli nahlédnout hlouběji do života kancléřovy rodiny a nastínit do této doby netušené podrobnosti, především co se týče života a osoby autora korespondence. Viktor Metternich je historická osobnost vědci i badateli zatím spíše opomíjená, proto zde bude tento zajímavý mladý diplomat, který kráčel ve šlépějích svého otce, představen pomocí korespondence otci určené. Lze se z ní však kromě informací osobního charakteru dozvědět také nové, neznámé detaily o různých evropských událostech – např. ohledně korunovace anglického krále Jiřího IV. či bombových útoků na královský palác v Paříži roku 1821.

Korespondence samotná je pramenem badatelsky naprosto neprozkoumaným, jednak možná z výše uvedeného důvodu malého povědomí o jejím autorovi, jednak možná i z důvodů jazykových. V literatuře⁵⁶ se objevují citace z dopisů Metternichových, jeho rodiny i přátel, ovšem striktně jazykově francouzských. Metternichova německojazyčná korespondence zůstává zatím dosud badatelsky neprozkoumaná⁵⁷, proto se tato studie orientuje výhradně na německy psanou korespondenci.

Součástí souboru korespondence ve sledovaných složkách fondu Rodinný archiv Metternichů⁵⁸ obsahujících jazykově německou korespondenci je i několik jazykově francouzských dopisů, které z výše uvedených důvodů nejsou v rámci této práce zohledněny. Vzhledem k jen občasné dataci dopisů vesměs není možné určit, jestli tyto dopisy patří do tohoto časového rozsahu korespondence, nebo do pozdější, kompletně francouzskojazyčné korespondence z let 1823–1829, a proto tyto dopisy nebyly předmětem zájmu této studie.

Soubor korespondence obsahuje 44 jazykově německých dopisů v časovém rozmezí června 1817 až dubna 1822, vzhledem k absenci datace některých dopisů s možným přesahem do roku 1823. Konkrétní časové rozložení dopisů je následující: červenec 1817 (1), červenec 1818 (2), září 1818 (1), březen [1818–1819] (1), [březen–květen 1818–1819] (1), červen 1820 (1), říjen [1820] (3), listopad [1820] (3), prosinec [1820] (2), leden [1821] (2), únor [1821] (1), březen [1821–1823] (1), březen [1821] (1), duben [1821] (2), květen [1821] (1), červen [1821] (1), červenec [1821] (3), srpen [1821] (3), září [1821] (3), říjen [1821] (2), listopad [1821] (1), prosinec [1821] (4), leden [1822] (1), únor [1822–1823] (1), duben [1822] (1), březen 1845 (1).

Součástí Viktorovy jazykově německé korespondence je dopis z 26. března 1845⁵⁹, vzniklý patnáct let po pisatelově smrti, ovšem podepsaný jménem

⁵⁶ Především Corti, C. C.: c. d. a Srbik, H.: c. d.

⁵⁷ Pokorná, Tereza: Viktor Metternich. Syn velkého kancléře a rodina Metternichů ve světle Viktorovy korespondence s otcem, diplomová práce FF UK. Praha 2014.

⁵⁸ NA, RAM-AC 14, inv. č. 40, 41, 43, 44, kart. 3 a inv. č. 51, kart. 4.

⁵⁹ Tamtéž, inv. č. 51, kart. 4, fol. 1.

Viktor. Tento dopis je zřejmě od doby utřídění archivu⁶⁰ zařazen do fondu Viktorovy korespondence⁶¹, ovšem zcela evidentně do ní nenáleží⁶². Autorka se záhadným autorstvím tohoto dopisu hodlá zabývat v následujícím výzkumu.

Mezi tento konvolut korespondence jsou také zařazeny dva jazykově německé dopisy adresované Viktorově matce Eleonoře⁶³. Vzhledem k tomu, že v jednom z Viktorových dopisů otci⁶⁴ je výslovně uvedeno, že matku poprosil, aby Klemensovi jeden z dopisů přeposlala, je jejich zařazení do tohoto fondu dostatečně zřejmé.

Viktor ve svých dopisech pojednává o běžných i závažných záležitostech s lehkostí a vtipem, ze kterých prosvitá veselá povaha člověka, který měl smysl pro humor a s oblibou si utahoval ze všeho, co mu poskytlo příležitost. Když se například zotavoval z těžké nemoci⁶⁵, radoval se z toho, že je s ním lékař natolik spokojen, že už ho dva dny nenavštívil: *„Jsem proto uvržen do největšího zoufalství a rvu si vlasy.“*⁶⁶ Když se v létě 1821 účastnil cesty anglického dvora do Irska, popsal příjezd krále do Dublinu následovně: *„Příjezd krále 17. [srpna] byla nádherná podávána. Všechny domy v celé Široké ulici byly až po střechy a komíny pokryté jásajícími lidmi. – Vedle toho proběhla [...] jedna velká audience a slavnostní přijetí. Při této druhé události měl člověk tu nejkrásnější možnost onemocnět a umřít smíchy, protože žádný smrtelník nemá pojem o neuvěřitelných, neslýchaných záležitostech, které jsme tam měli možnost pozorovat. Muži museli před králem kleknout na koleno a políbit mu ruku, dámy byly naproti tomu podle anglických dvorských zvyklostí políbeny na tvář. Co se tu událo za komické scény, je opravdu hodnotné vytištění a prodeje. – Ubohý král, celý jinak tak vážný dvůr, my všichni jsme se málem udusili smíchem, který, navzdory našim snahám ho potlačit, občas obecně hlasitě propukl a kterému se potom nemohl nikdo bránit. – To byla scéna hodná zvětšení.“*⁶⁷

⁶⁰ Viz Kahuda, Jan: Z dějin rodinného archivu Metternichů. In: Budil, Ivo – Šedivý, Miroslav (eds.): Metternich & jeho doba. Sborník příspěvků z konference uskutečněné v Plzni ve dnech 23. a 24. dubna 2009. Plzeň 2009, s. 125–129; Honc, Jaroslav: Metternichové a jejich rodinný archiv. *Paginae historiae*, 11, 2003, s. 193–219.

⁶¹ NA, RAM-AC 14, inv. č. 40, 41, 43, 44, kart. 3, a inv. č. 51, kart. 4.

⁶² Viz Pokorná, T.: Viktor Metternich, s. 125–126.

⁶³ NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 31 a fol. 52.

⁶⁴ Tamtéž, fol. 23.

⁶⁵ Jedná se o jaro 1818 či 1819, nemoci byly pravděpodobně první útoky tuberkulózy. Viz Corti, E. C.: Metternich und die Frauen, s. 90.

⁶⁶ NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 11. *„Ich bin darüber in der größten Verzweiflung und raufe mir die Haare aus.“*

⁶⁷ NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 43: *„Der Einzug des Königs, der den 17ten statt fand, war ein herrliches Schauspiel. Alle Häuser bis auf die Dächer und Rauchfänge, die ganze Breite Straße, waren mit jubelnden Menschen bedeckt. – Nebst diesen waren noch zwei schöne manuevers im Phoenix Park, ein großes lever und ein droing room. Bei diesen zwei letzten Festivitäten hatte man die schönste Gelegenheit sich krank und selbst tot zu lachen, denn kein Sterblicher macht sich einen Begriff von der ungläublichen, unerhörten Figuren, die man dort Gelegenheit hatte zu sehen. Die Männer mussten ein Knie vor dem König beugen und ihm die*

Na základě rozboru stylistiky dopisů je možné usoudit, že si Viktor nepřipravoval koncepty dopisů, ale psal je rovnou „načisto“. Toto tvrzení podporuje i skutečnost, že v dopisech se občas objevuje přehozený slovosled, který dokládá, že Viktor psal tak, jak právě přemýšlel. Stejně tak k tomu odkazují i vsuvky a opravy v textu (<Nach dem Briefe> Nach dem letzten Briefe der Mama {zu schließen} hat sich ihr zerrüttetes Gehirn in etwas gebessert)⁶⁸. Stejně tak pro tuto domněnku hovoří skutečnost, že některé dopisy, psané zjevně v chvatu, například ráno těsně před odjezdem kurýra, vykazují stejné znaky jako dopisy ostatní – neprojevují se na nich stopy spěchu, neobratné formulace, větší počet škrtnů atp., rukopis není méně úhledný ani více zběžný než v jiných případech⁶⁹.

Celkově má předkládaný soubor Viktorovy jazykově německé korespondence vysokou jazykovou i stylistickou úroveň, která byla patrná již od jeho prvního dochovaného německého dopisu z roku 1817, tedy z doby, kdy bylo Viktorovi pouhých čtrnáct let. Zvláště v pozdějších letech můžeme obdivovat Viktorůvuspělý styl a zřejmé literární nadání.

Obsahový rozbor korespondence

Jak již bylo řečeno, jde o soubor dopisů syna otci, postihující roky 1817–1822 s možným přesahem do roku 1823. Z narážek v korespondenci a odkazů na další odeslané, ale ve fondu nepřítomné dopisy je však zřejmé, že se jedná o nekompletní řadu – počet chybějících dopisů a jejich osudy je při současném stavu badání bohužel velmi těžké odhadnout. Vzhledem ke kusým informacím, jež jsou o Viktoru Metternichovi k dispozici, není možné ani přesně určit, v kterých měsících Viktor v rámci zmíněných let pobýval po boku otce a kdy mu mohl v době odloučení psát dopisy. Téměř jediný pramen, o který je možno se opřít, je korespondence samotná, která jako taková nemůže poskytnout podrobné svědectví o chybějících dopisech. Často za sebou dopisy následují s několikaměsíčními rozestupy, přičemž z nich není patrné, že by se vždy jednalo o čerstvé odloučení od otce či o blížící se setkání s ním. Tyto dopisy působí spíše dojmem, že šlo o pravidelné zprávy z dlouhé řady korespondence, z nichž se jich dochovalo pouze několik. Můžeme se držet pouze nemnohých zmínek v textu, jako např. v dopise ze 4. září 1821: „*Stále ještě se nevzdávám sladké*

Hand küssen, die Damen hingegen wurden nach d. engl. Hofsitte alle der Reihe nach auf die Backe geküsst. Was da für komische Szenen vorgingen, ist wirklich wert gedruckt, und in einer Prachtausgabe verkauft zu werden. – Der arme König, der ganze sonst so ernsthafte Hofstaat, wir alle erstickten beinahe vor Lachen, doch trotz unsern Bemühungen es zu unterdrücken, geschah manchmal ein allgemeiner lärmender Ausbruch, dem als dann niemand widerstehen konnte. – Es war eine Szene würdig verewigt zu werden.“

⁶⁸ NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 3.

⁶⁹ NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 1.

naděje znovu tě spatřit ještě v tomto roce.⁷⁰ Z následující korespondence vyplývá, že se Viktor s otcem již do konce roku nesetkal, přesto máme do konce tohoto roku dochováno pouze osm dopisů. Situaci neulehčuje ani naprostá absence otcových odpovědí na Viktorovy dopisy.

Podle obsahu můžeme Viktorovy dopisy rozdělit podle několika témat, z nichž většina se prolíná v různém pořadí vesměs každým dopisem. Mezi ně patří informace, jak se daří jeho rodině, co hýbe místní (většinou pařížskou) společností, o čem se mluví, jaké jsou společenské události, klepy a historky, jaká divadelní představení a koncerty se konají a jak na ně společnost reaguje, a v neposlední řadě zprávy o politických záležitostech a jejich přijetí ve společnosti.

Mimo jiné Viktor otce informuje o tom, jak tráví čas, kde byl nebo kam se chystá, i když tyto informace představují spíše méně časté téma. Výjimkou je Viktorova cesta po Anglii a Irsku v létě 1821⁷¹, kterou otci podrobně popisoval – program cesty, události, které se přihodily, i osoby, které se jí účastnily. O Viktorových běžných dnech je však možné se z korespondence dozvědět podstatně méně informací. I tak existuje řada výjimek, mezi něž patří například dopis z června 1818: „Objednal jsem si novou bryčku, znamenitou a lehkou jako pírkó. Dasper má také jednu, jež vzhledem připomíná děsivého draka, který hrozí, že pohltí všechny ostatní bryčky.“⁷²

V závěru dopisů se Viktor zmiňuje o přílohách, pokud jsou připojeny – buď se jedná o textové soubory⁷³, dopisy určené dalším členům rodiny či přátelům⁷⁴ nebo o věcné dárky a zásilky⁷⁵. Přílohy v písemné podobě jsou u dopisů často připojeny, není to však pravidlem. V konvolutu korespondence se ovšem dochovaly pouze výjimečně.

V době, kdy Viktor pobýval ve společnosti své matky a sester, obvykle otce zpravoval o tom, jak se jim daří, co dělají, jestli jsou zdravé a co se v rodině událo. Například otce v červnu 1817 informoval, že portrét Viktorovy sestry Klementiny je již hotov a „je jí velmi podobný, jen mi přijde v obličeji o něco starší a tělo příliš široké“⁷⁶. V červenci 1818 Viktor píše otci o zdravotním stavu dědečka, Klemensova otce: „Byl jsem včera v Grünbergu a našel jsem dědečka

⁷⁰ NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 49. „[...] ich gebe noch immer die süße Hoffnung nicht, auf dich dieses Jahr wiederzusehen.“

⁷¹ NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 22–52.

⁷² NA, RAM-AC 14, inv. č. 40, kart. 3, fol. č. 11. „Ich habe mir eine neue Draisine bestellt, die vortrefflich und federleicht sein wird. Auch Dasper hat nun eine, in Gestalt eines furchtbaren Lindwurms, welcher alle Draisinen zu verschlingen droht.“

⁷³ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 47; fol. 1 a fol. 12.

⁷⁴ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 9.

⁷⁵ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 44; fol. 19; inv. č. 44, fol. 15; fol. 68.

⁷⁶ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 40, kart. 3, fol. 7. „[...] sehr ähnlich ist, nur scheint mir das Gesicht etwas älter und der Leib zu breit.“

venku z postele. Zrovna u něj byl Malfatti⁷⁷, podle kterého se dědečkovi daří o něco lépe; tvrdí, že v tomto okamžiku nejeví žádné známky vody na plicích.⁷⁸ Franz Georg však za pouhé dva týdny, dne 11. srpna 1818, zemřel.

Tyto zprávy o rodině se postupně krátí, v pozdějších dopisech se jedná jen o stručnou větu na konci dopisu, například: „Maminka a děti se mají dobře a líbají tě z celého srdce.“⁷⁹ Některé dopisy tuto informaci úplně postrádají, z čehož ovšem není možné odvodit, že Viktor v té době se svou rodinou nepobýval.

I přes přítomnost těchto informací je počet zpráv o rozpoložení a zdravotním stavu Viktorově poměrně nízký, otce o tom informuje jen velmi zřídka. Viktorovo duševní rozpoložení však obvykle vyplývá z vlastního textu dopisu. Můžeme se tak z korespondence dozvědět například i o Viktorově přestálé nemoci: „Píšu ti, milý tatínku, abych tě úplně uklidnil ohledně mého zdraví. Cítím se tak, jako bych nikdy nebyl nemocný...“⁸⁰

Kdo byl Viktor Metternich?

O Viktorovi samotném existuje jen omezené množství informací. Odborná literatura uvádí, že Klemens měl k Viktorovi velmi úzký a vřelý vztah jako ke svému v té době jedinému synovi, kterého miloval, viděl se v něm, podporoval ho na jeho prvních diplomatických pozicích a byl na něj pro jeho úspěchy pyšný. Proto ho ovšem hluboce zdrtilo, když jeho milovaný syn po vleklém léčení zemřel na tuberkulózu. U toho však v literatuře stopy o osobě Metternichova nejstaršího syna končí. Na tomto místě bude tedy přiblížena osoba tohoto mladého diplomata zejména na základě korespondence⁸¹, kterou psal Viktor otci mezi lety 1818 a 1822 (1823), tedy v době svých studií a počátků kariéry. Významné vodítko nám poskytne i deník Viktorovy sestry Leontiny⁸², který si vedla v letech 1826–1829, tedy v době posledních let Viktorova života. Díky němu můžeme nahlédnout na zdlouhavou, vyčerpávací a nakonec neúspěšnou léčbu Viktorovy tuberkulózy. Tento pramen nám

⁷⁷ Johann Baptist Malfatti von Montereio (*12. 6. 1775 – †12. 8. 1859), lékař několika příslušníků rodiny Metternichů, např. Franze Georga a Eleonory, i řady významných vídeňských osobností, např. Ludwiga van Beethovena.

⁷⁸ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 40, kart. 3, fol. 9. „Ich war gestern Nachmittag in Grünberg, und fand den Großpapa außer dem Bette. Malfatti war eben bei ihm, und fand ihn etwas besser; er behauptet, dass für den Augenblick gar kein Anzeichen von Brustwassersucht da wäre [...]“

⁷⁹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 47. „Mama und die Kinder befinden sich wohl, und küssen dich von ganzen Herzen.“

⁸⁰ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 11. „Ich schreibe dir, lieber Papa, um dich meiner Gesundheit wegen vollkommen zu beruhigen. Ich fühle mich sowohl, als ob ich nie krank gewesen wäre [...]“

⁸¹ Viz Pokorná, T.: Viktor Metternich, Přepisy korespondence Viktora Metternicha otci, s. 154–216.

⁸² Metternich, T. (hg.): Léontine.

poskytuje také dosud neznámé informace o druhé ženě Klemense Metternicha, Antoinettě Leykamové, na které bude zaměřena autorčina následující badatelská pozornost.

Viktor Metternich se narodil 15. ledna 1803 jako třetí syn a čtvrtý potomek tehdejšího císařského vyslance v Drážďanech Klemense Metternicha a Eleonory Metternichové, rozené Kounicové⁸³. Klemens byl na Viktora pyšný a trávil s ním hodně času, vždyť to byl v té době jeho jediný syn a nástupce. Klemens měl děti rád a rozuměl si s nimi. Jak později s oblibou prohlašoval, jeho vysněným povoláním bylo stát se chůvou⁸⁴.

Malému Viktorovi se dařilo dobře, i když zdědil po matce slabé plíce a náchyllost k jejich onemocnění. V srpnu 1804, když bylo Viktorovi rok a půl, se narodila jeho sestra Klementina, která rovněž po matce zdědila již odmala projevovanou dispozici k plicním onemocněním.

Rodina se během Viktorova dětství několikrát přestěhovala do míst, kde Metternich právě působil v diplomatických službách císařství – ještě v roce 1803 z Drážďan do Berlína, odtud v roce 1806 do Paříže a o čtyři roky později do Vídně, kde Metternich působil na postu ministra zahraničí⁸⁵. Vídeň však byla pro děti neznámým městem, jelikož se z ní rodiče do Drážďan přesunuli v roce 1801, kdy byly Marii teprve čtyři roky a ostatní děti ještě nebyly na světě. Zde se 18. června 1811 narodila dcera Leontina, se kterou měl Viktor velice důvěrný a láskyplný vztah.

Dne 1. září 1815 se narodilo poslední dítě tohoto manželství, Hermina, se kterou Viktor nikdy nenavázal tak těsný vztah jako s Leontinou – možná kvůli odlišným povahám obou sourozenců, možná kvůli tomu, že když Hermina vyrůstala, Viktor již netrávil s rodinou tolik času, ale plnil v Paříži své diplomatické poslání.

V květnu 1820 zemřela Viktorova mladší sestra Klementina ve věku pouhých patnácti let na tuberkulózu. O pouhých šest týdnů později na stejnou nemoc zemřela i Viktorova nejstarší třiadvacetiletá sestra Marie. Zdrčená rodina, která nechtěla, aby nyní nejstarší sedmnáctiletý Viktor, jeho dvě mladší sestry, devítiletá Leontina a ani ne pětiletá Hermina, či jejich matka Eleonora Klementinu a Marii následovali, rozhodli se rodiče, že matka i všechny děti odjedou za lepším vzduchem do Paříže, kdežto otec Klemens zůstane ve Vídni, aby mohl plnit své povinnosti ministra zahraničí.

Ihned po příjezdu se rodina začlenila do pařížského společenského života, do něhož Viktor vkročil ve velkém stylu: „*Pozítří [17. října] bude moje*

⁸³ Viz výše.

⁸⁴ Metternich, T.: cit. d., s. 17.

⁸⁵ Přesnou dobu stěhování rodiny Metternichů do Vídně za otcem se nepodařilo zjistit, muselo se však jednat o rozmezí léta 1810 až jara 1811. Klemens zde již působil od října 1809.

představení u dvora a mimo to ještě velká večeře u Vincenta.⁸⁶ O několik dní později svého otce informoval o průběhu těchto událostí: „Šťastně jsem přestál své představení u dvora a jen toužebně očekávám ještě jedno u vévodkyně z Angoulême a vévody z Orléans. Král, Monsieur a vévoda z Angoulême se ptali, jak se ti daří. Vévodkyni z Berry nebyl nikdo představen, aby se neunavila; nuncius jí ale přednesl jménem diplomatického sboru celkem špatnou řeč, na kterou stejně dobře odpověděla, jak špatně on mluvil. Ostatně si myslím, že je hodně podobná hubenému a nemocnému Leopoldovi, avšak ne tak hezká. Malý vévoda de Bordeaux jí chrápal na klíně, ale byl opravdu roztomilý. [...] Tohoto úspěšného dne jsem byl také na večeři u Vincenta, které jsem jako atašé musel být samozřejmě přítomen. Včera byla rovněž jedna u Richelieu a v neděli a úterý budou ještě dvě další u Marialvy a u vévody d'Escar.“⁸⁷ Z tohoto dopisu je patrný Viktorův bohatý společenský život v nejvyšších kruzích, do kterého se zapojil okamžitě od začátku svého pobytu v Paříži.

Co se však týče Viktorova působení na pozici atašé, máme k tomuto faktu jen velmi málo podrobností. Víme, že se jednalo o funkci přidělence na rakouském velvyslanectví v Paříži⁸⁸. Viktorovým nadřízeným byl jako rakouský velvyslanec generál Vincent, ovšem Viktorova konkrétní náplň práce, jeho úkoly a povinnosti, či doba, kdy tuto pozici začal zastávat a kdy ji opustil, nejsou známy. Ke střípkům o poznatcích k jeho diplomatickému působení můžeme připočítat pouze jednu drobnou zmínku v deníku Viktorovy mladší sestry Leontiny, která si 12. ledna 1828 poznamenala: „Včera jsem dostala dopis od Viktora, ve kterém mi píše, abych vši mocí od tatínka zjistila, jaký post má obdržet.“⁸⁹ Z této nepříliš informativně hodnotné poznámky můžeme alespoň vyvodit, že Viktor již neměl dlouho působit na své stávající pozici, ať již byla jakákoliv, ale že mu měl jeho otec zařadit jiný post – nebo měl Klemens alespoň přístup k informacím dříve než jeho syn. Více však

⁸⁶ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 62. „Übermorgen ist meine Vorstellung bei Hofe und dann noch obendrein ein großes diner bei Vincent.“

⁸⁷ Tamtéž: „Ich habe meine Vorstellung bei Hofe glücklich überstanden, und sehe nur noch jener bei der Herzogin von Angoulême und dem Herzog von Orléans mit Sehnsucht entgegen. Der König, Monsieur und der H. von Angoulême erkundigten sich alle nach deinem Befinden. Der H. von Berry ward niemand vorgestellt, um sie nicht zu ermüden; der Nuntius hielt ihr aber im Namen des diplomatischen corps eine ziemlich schlechte Rede, die sie eben so gut beantwortete, als er schlecht sprach. Übrigens finde ich, sieht sie ganz dem magern und kranken Leopoldo ähnlich, ohne jedoch so schön zu sein. Der kleine duc de Bordeaux schnarchte auf ihrem Schoß, war aber tout a fait aimable. Als ich aus den Tuilleries nach Hause kam, fand ich einen Kurier von Pepi, der uns meldete, sein Herr würde in einer Stunde hier sein. Er machte seine Reise in 5½ Tagen, was hier, besonders unter den alten voltigeurs, große Bewunderung erregt. An eben diesen ereignisreichen Tag war auch ein diner bei Vincent, dem ich natürlich als attaché beiwohnen musste. Gestern war ebenfalls eines bei Richelieu und Sonntag und Dienstag sind noch zwei andern bei Marialva und beim duc d'Escar.“

⁸⁸ Viz Srbik, H.: Metternich, s. 242.

⁸⁹ Viz Metternich, T.: c. d., s. 173–174.

povědomí o konkrétním postupu Viktorovy kariéry v současném stavu bádání nemůžeme rozšířit.

Stejně tak prameny i literatura mlčí o Viktorově dětství a dospívání. Stručnou charakteristiku jeho povahy však máme zachycenou očima jeho otce Klemense, který ji 16. ledna 1820 vylíčil své přítelkyni Dorothee Lievenové: „*Můj syn dosáhl včera sedmnáctého roku. Je tak velký jako já, vzhledem se mi vůbec nepodobá, ale projevuje naprosto úžasným způsobem mou morální povahu. Kdybys ho zítra potkala, měla bys ho za elegána z New Bondstreet. Tady ho mají všichni cizinci za Angličana... Celkově je to vynikající chlapec; člověk nemůže být pilnější. Miluje svá studia se stejnou vášní, jak tomu bylo ve své době u mě. Nadto jeho charakter disponuje bohatstvím nevyčerpitelné veselosti a dobroty a dvacetkrát denně mě donutí se usmát nad jeho uměním posuzovat lidi a věci a nad tím, jak jsou jeho nápady v naprosté shodě s mými. Ale ten ubohý chlapec byl minulou zimu velmi nemocný.*“⁹⁰ Touto těžkou nemocí byl pravděpodobně první útok tuberkulózy⁹¹. Ta Viktora trápila v zimě 1819, kdy ji sice přestál⁹², avšem vzhledem k možnostem tehdejší medicíny již bylo prakticky vyloučené, aby se z ní úplně vyléčil.

Co se týče Viktorových studií, máme o nich jen velmi málo informací, které se všechny zakládají pouze na jeho korespondenci. Víme, že se studii ve Vídni věnoval nejpozději od čtrnácti let⁹³. Jeho pařížská studia začala nejspíše v listopadu 1820, kdy se zmiňuje o jejich začátku a o profesorech, kteří mu byli navrženi: „*Maršál Marmont mi doporučil šikovného profesora matematiky, abbé Nicol další dva na přírodní vědy a na francouzskou literaturu a hrabě Šternberk jednoho anglického mistra.*“⁹⁴ Viktorovým profesorem přírodních věd byl, alespoň v zimě 1821–1822, jakýsi „*Mr. Portes*“⁹⁵. Již v listopadu 1820, měsíc po začátku studií, Viktor tvrdil: „*Moji profesori jsou se mnou stejně tak spokojeni jako já s nimi, a jen si skládáme vzájemné komplimenty. [...] Pokračují ve svých*

⁹⁰ Corti, E. C.: c. d., sv. I, s. 114: „*Mein Sohn hat gestern sein siebzehntes Lebensjahr erreicht. Er ist so groß wie ich, sieht mir äußerlich gar nicht ähnlich, zeigt aber in ganz wunderbarer Weise mein moralisches Wesen. Wenn du ihm morgen begegnen würdest, hieltest du ihn für einen Elegant der New Bondstreet. Hier halten ihn alle Fremden für einen Engländer... Im übrigen ist er ein ausgezeichnete Bub; man kann gar nicht fleißiger sein. Er liebt seine Studien mit derselben Leidenschaft, wie ich ihnen zu meiner Zeit oblag. Dazu verfügt er in seinem Charakter über einen Schatz unerschöpflicher Heiterkeit und Gutmütigkeit und lässt mich zwanzigmal im Tag über seine Art, Menschen und Dinge zu beurteilen, und die äußerste Übereinstimmung seiner Ideen mit den meinigen lachen. Aber der arme Bub war vergangenen Winter sehr krank.*“

⁹¹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 11 a fol. 3, dále viz Corti, E. C.: c. d., sv. I, s. 90, a Srbik, H.: c. d., sv. I, s. 241.

⁹² Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 11 a fol. 3.

⁹³ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 40, kart. 3, fol. 7.

⁹⁴ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 1. „*Der Marschall Marmont hat einen sehr geschickten Professor der Mathematik empfohlen, der abbé Nicol zwei andere für das Naturrecht und für die französische Literatur und der Graf Sternberg einen englischen Meister.*“

⁹⁵ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 1.

hodinách s velkou horlivostí a tak mi zaplňují den, že si večer sotva uvědomím, jak uplynul.⁹⁶ To, že se jistě jednalo o prvotřídní odborníky, dokládá i skutečnost, že řada z nich působila mimo jiné také na univerzitě⁹⁷. Viktor bral hodiny matematiky, přírodních věd, francouzské literatury, angličtiny a plavání a v říjnu 1821 je rozšířil ještě o lekce krajinomalby⁹⁸, o nichž k začátku tohoto nového studijního roku poznamenal: „Vedle svých ostatních profesorů jsem přibral ještě mistra krajinomalby. Říká si Gio a měl by být podle výpovědi znalců umění velmi schopný.“⁹⁹ Pokud k těmto lekcím patřily ještě další, v předkládané korespondenci o nich nejsou žádné zmínky.

Ze složení jazyků objevujících se ve Viktorových dopisech se dá usoudit, jakými jazyky Viktor mluvil či jakým se alespoň učil. Kromě samozřejmě francouzštiny jsou to angličtina, italština, španělština a latina. Naprostá převaha románských jazyků nám dává tušit, jaké bylo Viktorovo celkové studijní zaměření nejen v jazykové oblasti.

Viktor však ani při pilném studiu nezanedbával společenské radovánky. „Byl jsem od mého posledního dopisu¹⁰⁰ na nějakých soirée. Jedno bylo u Stuarta a druhé u vévody d'Orléans, kde nejlepší členové italské opery, jenž je opravdu výborná, pořádali velmi pěkný koncert. Baron Pasquier otevřel včera večer svůj nový dům, který je nádherně zařízen, jen pokoje jsou trochu nízké. Je to ten stejný dům, který císař obýval v roce [18]14.“¹⁰¹ Tato poznámka nám dává tušit, na jak vysoký standard byl Viktor zvyklý, pokud mu připadalo, že i dům, kde se zdržoval sám císař, měl poněkud stísněné pokoje.

Společenské aktivity, které pařížská smetánka pořádala, hodnotil Viktor svou první zimu, kdy se jich účastnil, takto: „Karneval zatím není obzvláště rušný, je jenom málo plesů a ty většinou nepořádá nikdo známý. Naposledy byl velký bál pro odhadem devět set osob u naší sousedky, hraběnky d'Osmond¹⁰². Nechala

⁹⁶ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 44. „Meine Professores sind eben so mit mir zufrieden, wie ich mit ihnen; wir vertragen uns daher vortrefflich und machen uns nur wechselseitige Komplimente. [...] Meine Professoren setzen ihre Lektionen mit gleichem Eifer fort, und füllen mir den Tag so aus, dass ich Abends kaum weiß, wie er vergangen ist.“

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 64.

⁹⁹ Tamtéž. „Ich habe nebst meinen anderen Professores noch einen Zeichenmeister für Landschaft genommen. Er ist Gio benamset, und soll nach der Aussage Kunstverständiger sehr geschickt sein.“

¹⁰⁰ Tento dopis je ale datován do 1. listopadu 1820, tedy více než o měsíc dříve. Vyvstává tedy otázka, jestli prázdný časový prostor mezi těmito dvěma dopisy nebyl vyplněn jinou, nedochovanou korespondencí. Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 1.

¹⁰¹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 44. „Ich war, seit meinem letzten Briefe, in einigen Soiréen. Die eine war bei Stuart und die zweite beim duc d'Orléans, wo die besten Mitglieder der italienischen Oper, die wirklich vortrefflich ist, recht ein hübsches Konzert gaben. Der Baron Pasquier hat gestern Abends sein neues Haus eröffnet, es ist prächtig eingerichtet, nur sind die Zimmer zu niedrig. Es ist dasselbe, welches der Kaiser im Jahr 14 bewohnte.“

¹⁰² Adèle Charlotte Louise Éléonore de Boigne, roz. d'Osmond (*10. 2. 1781 – †10. 5. 1866), šlechtična vedoucí vyhlášený salon, spisovatelka.

svůj dům zcela nově vybavit a nyní ho poprvé ukázala lidu. Kdyby mu člověk mohl něco vytknout, pak by to bylo to, že bylo použito příliš mnoho zlata a bronzu, nakonec je to ale zařizeno s takovou asijskou krásou, že člověk musí připustit, že za ten milion, který stálo pouhé zařízení, to nebylo příliš drahé. V jednom z pokojů je přesně taková průhledná a neprůhledná hra jako v našem malém zahradním pavilonu. Sál, kde se tančilo, je vymalovaný od prvního zdejšího mistra téměř jen zlatem s květinami. Dům však musí být k obývání velice nepřijemný, neboť se hledělo více na nádheru než na pohodlí. Po plese byla večeře, která byla také obzvláště krásná, ale já jsem odešel dříve, protože tam bylo kvůli přemíře lidí tak horko, že se to stěží dalo vydržet. Toto byl dosud jediný francouzský ples, kterého jsem se účastnil, a nakonec to vypadá, že jsou tu spíše doma Angličané, protože ti ještě dělají pravé pařížské honéry. Francouzi jsou velmi nevládní, obzvláště vůči nám, ubohým Němcům, které nemají moc v lásce. Maminka ti již jistě psala o večeři s liberály u Rothschilda. Ten musí mít velmi špatné mínění o mých politických názorech, neboť mi den před tím slíbil, že vyhledá společnost zcela podle mého vkusu. Proto jsem nebyl příliš překvapen, když jsem dorazil a neznal jediného člověka. Během jídla jsem zhruba uhádl z jejich rozhovorů, mezi kterými hráli hlavní roli přátelé Girardina a Benjamina, v jakém vosím hnízdě jsem se to ocitl. Po večeři se nás laskavý Dalberg jako prezident té spanilé společnosti jal oblažovat nesmírným kázáním proti Rakousku, ve kterém naráz vypustil svůj veškerý, dlouho zadržovaný hněv kvůli potlačování svobody. Bylo to opravdu velmi povznášející; dojetí mě málem přemohlo. – Rothschild se mi od té doby mnohokrát omlouval. Musím přiznat, že je to zcela nový způsob, jak ucítit Rakušana.⁴¹⁰³

¹⁰³ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 7. „Der Karneval hingegen ist nicht besonders lebhaft, es sind sehr wenig Bälle, und diese meistens bei Fremden. Letzthin war ein großer Ball von beiläufig 900 Personen bei unserer Nachbarin, der Gräfin d’Osmond. Sie hat ihr Haus ganz neu einrichten lassen, und zeigte es dem Volk zum ersten Mal. Wenn man ihm einen Vorwurf machen kann, so besteht er darin, dass zu viel Gold und Bronze daran verwendet wurde, übrigens ist es aber mit einer solchen asiatischen Pracht meubliert, dass man gestehen muss, die Million, die ihr die bloße Einrichtung gekostet hat, sei nicht zu teuer. In dem einen Zimmer ist eben so ein durchsichtiger und undurchsichtiger Spiel, wie in unsern kleinen Gartenpavillon. Der Grund des Saals, wo man tanzte, ist beinahe nur Gold mit Blumen und Figuren in fresco gemalt von den ersten hiesigen Meistern. Das Haus muss übrigens zum Bewohnen sehr unangenehm sein, indem man mehr für die Pracht als für die Bequemlichkeit bedacht war. Nach dem Ball war ein souper, das auch besonders schön soll gewesen sein, aber ich ging früher fort, denn es war so pressbar heiß, dass man es kaum aushielt. Dies war bis jetzt der einzige französische Ball, dem ich beiwohnte, und dem Anschein nach zu schließen sind die Engländer hier zu Hause, denn sie allem machen noch die eigentlichen honneurs von Paris. Die Franzosen sind sehr maussade, besonders aber gegen uns, armem Deutsche, die ihnen sehr zuwider scheinen. – Die Mama wird dir wohl schon von dem liberalen diner bei Rothschild gesprochen haben. Er muss eine sehr üble Meinung von meinen politischen Gesinnungen haben, denn er versprach mir tags vorher eine Gesellschaft ganz nach meinem Geschmack auszusuchen. Ich war daher nicht wenig verwundert, als ich hinkam und keinen einzigen Menschen kannte. Während des Essens erriet ich jedoch ungefähr aus ihren Gesprächen, in denen l’ami Girardin und Benjamin eine Hauptrolle spielten, in welches Wespennest ich geraten wäre. Nach dem diner regalierte[!] uns der liebenswürdige Dalberg, als Präsident der holden Gesellschaft, mit einer ungeheueren Strafpredigt

Viktorovy politické názory vyrostly z hlubokého přesvědčení, že politika, kterou zastává a prosazuje jeho otec, je ideálním prostředkem, jak dosáhnout optimálního stavu v Rakousku i v celé Evropě. Tyto názory propagoval i při svém pobytu v Paříži a podporoval otce v naplňování této politiky¹⁰⁴.

Obecně se Viktor o politické dění velmi aktivně zajímal. Často například navštěvoval zasedání v poslanecké sněmovně a v komoře pairů: „*[Musím se] dnes nasnídat v největším spěchu a odjet do komory pairů, kde bude vysoce zajímavé zasedání. Maršál Marmont vystoupí jako svědek a má prý učinit důležité výpovědi*¹⁰⁵. *Volný vstup je teprve od dvanácti hodin, přesto tam ale člověk musí být velice brzy, aby získal dobré místo, jelikož ten prostor je velmi malý a množství diváků je ohromné.*“¹⁰⁶

Stejně tak se Viktor zajímal i o další případy a soudní procesy, které v té době hýbaly dobovou společností: „Proces proti Gravierovi a jeho spoluviníkům¹⁰⁷ mě v posledních dnech velmi zaměstnával. Nemohu dostatečně vyjádřit, jak moc mě to zajímá, obzvlášť proto, že případ samotný je velmi podivuhodný, jak jistě zjistíš z francouzských novin, které jsou toho denně plné. Dva hlavní viníci, Gravier a Bouton, byli odsouzeni k trestu smrti, třetí obžalovaný byl ale osvobozen. Bouton po zprávě o smrti své ženy zešlel, pohled na něj byl opravdu strašlivý.“¹⁰⁸

V létě 1821 se Viktor spolu s rodinou svého švagra Jozsefa „Pepiho“ Esterházyho a dalšími přáteli vydal na cestu do Anglie, kde měl v Londýně přihlížet korunovaci¹⁰⁹. Dopisy z této Viktorovy cesty představují nejkompaktněji dochovanou část souboru předkládané korespondence. Nacházejí se mezi nimi

auf Österreich, in der er seine ganze, lange verhaltene Galle <über> auf die Unterdrücken der Freiheit mit einem Mal losließ. Es war wirklich recht erbaulich; und die Rührung hätte mich beinahe überwältigt. – Rothschild hat mir seitdem eine Menge Entschuldigungen machen lassen. Ich muss auch gestehen, dass dies eine ganz neue Art ist einen Österreicher zu fetieren[!]!“

¹⁰⁴ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 11.

¹⁰⁵ O jaké jednání se konkrétně jednalo, se nepodařilo dohledat.

¹⁰⁶ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 29. „[...] *in der größten Eile zu frühstücken, und dann in carrière nach der pairs Kammer zu fahren, wo heute eine äußerst interessante Sitzung sein wird. M. Marmont tritt als Zeuge auf, und hat sehr wichtige Aussagen zu machen. Der Anfang ist freilich erst um 12 Uhr, doch muss man sehr früh dort sein um einen guten Platz zu bekommen, indem das Lokale sehr klein ist, und die Menge der Zuschauer ungeheuer.*“

¹⁰⁷ Gravier byl 29. října 1820 odsouzen k smrti za spáchání dvou atentátů na členy královské rodiny, stejně tak Bouton jako jeho spoluviník, kdežto třetí obžalovaný, Legendre, byl zproštěn viny. Viz Oesterreichischer Beobachter, úterý 14. listopadu 1820, Nro. 319.

¹⁰⁸ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 43, kart. 3, fol. 1. „*Der Prozess gegen Gravier und seine Mitschuldigen hat mich die letzten Tage über sehr beschäftigt. Ich kann nicht genug sagen, wie sehr er mich interessierte, besonders da der Fall an sich selbst schon sehr merkwürdig ist, wie du aus den französischen Zeitungen wirst gesehen haben, die täglich damit voll sind. Die zwei Hauptschuldigen, Gravier und Bouton, wurden zum Tode verurteilt, der dritte Angeklagte aber losgesprochen. Bouton war auf die Nachricht vom Tode seiner Frau wahnsinnig geworden, und sein Anblick war wirklich fürchterlich.*“

¹⁰⁹ Jednalo se o korunovaci anglického krále Jiřího IV., jejíž velmi výpravná ceremonie měla zařadit Napoleonovu korunovaci v roce 1804.

také dva dopisy určené matce, týkající se stejných témat jako dopisy odeslané otci. Jde o celkem devět dopisů¹¹⁰ ze 16. července až 19. září 1821, přičemž průměrný rozestup mezi dopisy činí pět až patnáct dní. Můžeme se tedy domnívat, že by tato ucelená část mohla být kompletní. Proto bude této části korespondence věnována větší pozornost.

Do Londýna Viktor dorazil ještě s jedním přítelem 18. července. Viktor se sice pokoušel opatřit si vstupenku na korunovaci, která se konala následujícího dne, ovšem bezúspěšně, a proto musel tohoto významného dne spolu se švagrem Pepim zůstat místo účasti na korunovaci v hotelu. „*Měl jsem to potěšení pozorovat před hotelem hlouček lidí, který nám prokázal úctu tím, že nám rozbil okna. Přesto se korunovační den k úžasu většiny lidí odehrál bez krveprolití. Ceremonie prý byla nádherná [...]. Trvala sedmnáct hodin.*“¹¹¹

To, že již Viktor nesehnal žádnou volnou vstupenku na korunovaci, mu bylo vynahrazeno následným přijetím u krále: „*Budu při příští velké ranní audienci představen králi, kterému už by mělo být od té velké ceremonie opravdu lépe, ačkoli mu během ní bylo dvakrát nebo třikrát špatně. Také téměř všem ostatním hodnostářům i divákům hrozilo, že upadnou do bezvědomí. Jednoho z přihlížejících dokonce ranila mrtvice.*“¹¹²

Za deset dní referoval Viktor otci o svém zdejších společenském životě: „*Od korunovace, kterou jsem tak pěkně propásl, jsme si užili dva plesy u Paula Esterházyho¹¹³ a u Grammonta¹¹⁴, z nichž ten druhý byl sice větší, ale ten první zábavnější. Také jsme se zúčastnili velké ranní audiencie a jednoho setkání v přijímacím pokoji¹¹⁵ u dvora, které bylo navzdory hroznému zmatku, který ho doprovázel, přesto velmi pěkně, a konečně jsme byli přítomni také na jedné diplomatické večeři a na několika večeřích v Carlton House. Kromě těchto několika málo slavností a vyjma některých večeří s sebou korunovace nic nenesla; člověk se nad tím může jen právem podivovat, že se tak velkolepý dvůr při této velké příležitosti choval tak krajně šetrně.*“¹¹⁶

¹¹⁰ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 22–55.

¹¹¹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 23. „*Ich hatte das Vergnügen einen kleinen Volksauflauf vor unserm hôtel zu sehen, der uns die Ehre erzeigte die Fenster einzuwerfen. Doch ist der Krönungstag zum Erstaunen der meisten Leute ohne Blutvergießen zu Ende gegangen. Die Zeremonie soll prächtig gewesen sein [...]. Sie dauerte 17 Stunden.*“

¹¹² Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 23. „*Ich wurde beim nächsten großen lever dem König vorgestellt werden, der sich seit der großen Zeremonie wirklich besser befinden soll, obgleich ihn während derselben zwei oder dreimal übel ward. Auch die übrigen acteurs und spectateurs liefen fast alle Gefahr ohnmächtig zu werden. Einen der letzteren traf sogar der Schlag.*“

¹¹³ Paul Anton Esterházy von Galantha (*11. 3. 1786 – †21. 5. 1866).

¹¹⁴ Antoine IX Héraclius-Agénor de Gramont (*17. 6. 1789 – †3. 3. 1855).

¹¹⁵ K přijímacímu pokoji viz níže.

¹¹⁶ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 27. „*Seit der Krönung, die ich so hübsch verfehlt, genossen wir noch zwei Bälle bei Paul Esterhazy und bei Grammont, wovon der letztere zwar größer, der erste aber unterhaltender war. Dann ein großes lever und einen Droig room bei Hof, der trotz der gräulichen Konfusion, die ihn begleitete, doch recht sehr schön auszusehen war, und endlich auf noch ein diplomatisches diner oder eigentlich souper in Carlton house. Dies we-*

Londýn, kde se Viktor účastnil se svými přáteli bohatého místního společenského života, na něj udělal velký dojem. „*Jsem s Londýnem a Anglií nepopsatelně spokojen, překonaly všechna moje očekávání; naproti tomu ale rauty a ty příšerné večere jsou k smrti nudné. Můj první raut byl předevedčirem u lady Guydir, kde jsem byl představován všemu vysokému a nejvyššímu panstvu. Včera jsem jedl u Castlereagh-Londonderyho a večer jdu se třemi Esterházy¹¹⁷ do opery, která je opravdu dobrá.*“¹¹⁸

Ani zde však Viktor nezanedbával svá studia. „*Mluvím anglicky, jak to jen jde, a nadto si zde najdu nějakého dobrého mistra, abych se naučil mluvit co nejlépe.*“¹¹⁹ Přesto jeho jazykové pokroky pravděpodobně nebyly nijak závratné, jelikož slova, kterým nerozuměl, ale která potřeboval zmínit, zapsal způsobem, který o dobré znalosti angličtiny příliš nevyovídá. Např. slovní spojení „přijímací pokoj“ – *drawing room* – můžeme v korespondenci odhalit jako „*droig room*“ nebo „*droing room*“¹²⁰.

Při poslední audienci se Viktorovi otevřela netušená možnost cestovat se dvorem do Irska. „*Král při poslední, rozlučovací audienci pozval kromě knížete Paula a jeho ženy nejstaršího hraběte Esterházyho¹²¹, aby ho doprovodili do Dublinu. Byl tak dobrotivý, že stejné pozvání učinil i mně. Náš odjezd je stanoven na pozítří [2. srpna].*“¹²²

Po šťastně vykonané cestě psal Viktor své matce¹²³: „Včera [7. srpna] večer v devět hodin jsem šťastně dorazil do tohoto pěkného hlavního města Irska. Cesta z Londýna do Holyhead patří k těm nejkrásnějším, které člověk vůbec může vykonat. Člověk má pocit, že se dostal do pohádkového světa.“¹²⁴ Viktor

nigen Festivitäten, und einige diners ausgenommen, brachte die ganze Krönung nichts mit sich; man konnte sich daher mit ref...[n?] Recht verwundern, dass ein sonst so magnifiker Hof, in dieser großen Gelegenheit, so äußerst sparsam gehandelt habe.“

¹¹⁷ Jedná se o Nikolause, Paula a Jozsefa Esterházyho.

¹¹⁸ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 23. „*Ich bin mit London und England über alle Beschreibung zufrieden, es übertrifft alle meine Erwartungen; hingegen finde ich aber die routs und die furchtbaren diners zum Sterben langweilig. Mein erster rout war vorgestern bei Lady Guydir, wo ich allen hohen und höchsten Herrschaften vorgestellt ward. Gestern aß ich bei Castlereagh-Londonbery[!], und ging Abends mit den 3 Esterhazys in die Oper, die recht gut ist.“*

¹¹⁹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 23. „*Ich spreche Englisch so viel ich kann, und werde mir überdies einen guten Meister hier nehmen, damit ich so viel als möglich gut reden lerne.“*

¹²⁰ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 27 a fol. 43.

¹²¹ Nikolaus II. Esterházy de Galantha (*12. 12. 1765 – †25. 11. 1833).

¹²² Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 27. „*Der König lud bei der Abschiedsaudienc den Fürsten Esterhazy père, nebst Fst. und Fürstin Paul ein, ihn nach Dublin zu beileiten. Er war auch so gütig mir eine gleiche Einladung zu machen. Unsere Abreise ist auf übermorgen festgesetzt.“*

¹²³ Její dopis byl otci na Viktorovu žádost přeposlán, a proto se nachází v tomto konvolutu.

¹²⁴ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 31. „*Gestern Abends um 9 Uhr bin ich in dieser schönen Hauptstadt von Irrland[!] glücklich und vollkommen gesund eingetroffen. Die Reise von London nach Holyhead gehört unter die allerschönsten, die ein Menschenkind nur machen kann. Man glaubt sich in einem wahren Feenland.“*

byl cestou přes celou Anglii, která trvala kvůli velkému množství zastávek pět dní, opravdu nadšený. Pouze z plavby z Holyhead do Irska měl poněkud odlišný zážitek: „Měli jsme vítr přesně proti nám, kvůli čemuž loď dělala tak nepříjemné pohyby, že po dvou hodinách se polovina společnosti nacházela v tom nejbídnějším stavu. Bylo nás tam okolo sta osob. Z nás Rakušanů začal Floret, následoval ho hrabě Nickerl, potom Pepi, pak kněžna Therese a nakonec Tomm a lékař Schnerk. Držel jsem se statečně, jak dlouho jsem jen mohl, ale když jsem byl nakonec zcela obklopen samými nemocnými a zvracejícími, nemohl jsem již déle odporovat a stal jsem se také stejně politováníhodným. Tak jsme po šest hodin leželi v kajutě v tom nejbídnějším stavu. Nakonec jsme přistáli a zdraví se nám s pevnou zemí pod nohama zase vrátilo. Vesele a s lehkostí pířka jsme vystoupili z té zatracené lodi. Protože pro to můj žaludek nenašel žádný prostor a protože nebyl k dispozici žádný jiný dopravní prostředek, museli jsme se Florette¹²⁵ a já usadit na jakémsi druhu sýslího vozu nebo daleko spíš popravčů káry a při nepřítli slavném počasí takto ujet do Dublinu osm anglických mil. Tak jsme vstoupili do tohoto města nejtriumfálnějším možným způsobem, dorazili jsme zcela ucloumaní a s naprosto prázdnými žaludky v devět hodin. Navečeřeli jsme se společně v deset hodin v hotelu Hibernion, kde jsme ubytovaní, a v půl dvanácté jsme šli do postele.“¹²⁶

V Dublinu strávil Viktor s přáteli dva týdny nabitě poznáváním tohoto města i okolí, společenskými setkáními a návštěvami divadel a koncertů. Například anglické opery hodnotil Viktor jako „nejkomičtější na světě“ a k další kultuře se vyjádřil: „Jsou tu i balety, i když bídné.“¹²⁷ Po týdnu otci napsal: „Jsem v tomto městě již osm dní, ale všichni toužebně doufáme, že za stejně dlouhou dobu zase odcestujeme; neboť ačkoli je Dublin opravdu velmi krásné město, je tu přesto velmi málo pamětihodností.“¹²⁸

¹²⁵ Jedná se o pofrancouzštělou podobu jména Floret.

¹²⁶ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 31. „Wir hatten den Wind ganz gegen uns, was dem Schiff so unangenehme Bewegungen machen ließ, dass nach 2 Stunden die halbe Gesellschaft in dem miserabelsten Zustand sich befand. Wir waren gegen 100 Personen. Von uns Österreichern fing Floret an, ihm folgte der Fst. Nickerl, dann Pepi, dann die Fürstin Therese, und endlich Tomm und der Hausarzt Schnerk. Ich hielt mich tapfer so lange ich konnte, doch zuletzt, ganz vor Kranken und Brechenden umgeben, konnte ich nicht länger widerstehen, und ward auch miserabel. So lagen wir alle in der Cajutte während 6 Stunden in den bedauerungswürdigsten und elendesten Zustand. Endlich landeten wir, und die Gesundheit kehrte uns mit dem festen Land wieder zurück. Wir stiegen lustig und federleicht aus dem verdamnten Schiff. Da mein Magen keinen Platz darauf gefunden hatte, und kein anderes Fuhrwerk aufzutreiben war, so mussten Florette und ich nach einen Art Zeiselwagen, oder vielmehr Henkerskarren Platz nehmen, und beim infamsten Wetter 8 engl. Meilen bis nach Dublin fahren. Wir hielten auf festen Weise unsern triumphalischen Einzug in dieser Stadt, wo wir sehr durchgebeutelnt und mit ganz leeren Magen um 9 Uhr ankamen. Wir soupierten um 10 Uhr alle zusammen im Hibernion hotel, wo wir wohnen, und gingen gegen 11½ Uhr zu Bette.“

¹²⁷ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 31. „Auch ballets sind dort, doch elend.“

¹²⁸ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 38. „Wir befinden uns seit 8 Tagen in dieser Stadt, und hoffen aber alle mit wahrer Sehnsucht in eben so viel Zeit wieder abzureisen; denn obgleich

Návštěva jejich rakouské společnosti však mezi místními vyvolala poprask. „Člověk tu vypadá jako nějaký druh bájného zvířete; když nastoupíme do kočáru nebo z něj vystoupíme, je vždy celá dlouhá Brückestraße, ve které bydlíme, ověšená elegantními a méně elegantními lidmi, kteří na nás civí a pak nás sledují. Berou nás tady v Dublinu tak, jako my ve Vídni perské vyslanectví, a určitě jsou všichni velmi udivení, že jsme se ještě nevysmrkali do ručnicku nebo že nejíme u stolu prsty.“¹²⁹ V příštím dopise otci Viktor k tomuto tématu uvádí historku: „Paul se šel před několika dny pěšky projít, přičemž byl po ulicích doprovázen zhruba dvěma sty lidmi, všemi velmi elegantně oblečenými. Když už to konečně nemohl déle vydržet, zastavil se uprostřed těch zvědavců a vedl k nim výmluvnou řeč, ve které je prosil, aby se ho pustili, že pouze pod touto podmínkou zde zůstane déle. Ti lidé ho velmi pečlivě vyslechli a všichni se vzdálili, aby se mohli znovu umístit před naše dveře a čekat na jeho návrat. – Ze začátku nás to docela bavilo, ale teď se už kvůli tomu začínáme zlobit, protože je to proboha vážně k zlosti.“¹³⁰

Dne 22. srpna se Viktor s ostatními vydal na cestu zpět do Anglie. „Během několika hodin opustím toto město [...], s nejvyšší pravděpodobností navždy. [...] Dublin teď znám skrz naskrz, jako bych se zde narodil, a určitě nezbylo nic, co jsem neviděl.“¹³¹

Viktor a jeho přátelé se rozhodli, že místo přímé cesty do Londýna pojedou oklikou a prohlédnou si i Skotsko. Viktora ze skotských měst nejvíce zaujal Glasgow svými ohromnými manufakturami, ale i Edinburgh, kde byl jmenován čestným občanem města. „Jsem teď tedy Skot a jako Skot se i vrátím, přinejmenším podle oblečení.“¹³² V Anglii navštívili York, zámek Burleigh, doly v Newcastleu a další místa, načež do Londýna dorazili dne 3. září v noci.

V polovině září se Viktor vydal zpět do Paříže. Plavba přes kanál La Manche však byla poměrně dramatická. „Kníže Esterházy, který, jak víš, vždy bez příčiny

Dublin eine ausgezeichnete schöne Stadt ist, so sind doch im Ganzen wenig Merkwürdigkeiten zu sehen.“

¹²⁹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 31. „Man sieht aus hier wie Wundertiere an; wenn wir ein- oder aussteigen, so ist immer die ganze lange Brückestraße, in der wir wohnen, mit elegants und nicht elegants besät, die uns angaffen und nachlaufen. Man betrachtet uns hier in Dublin, wie wir in Wien die Persische Gesandtschaft, und sicher sind sie sehr verwundert, dass wir uns noch nicht in die serviette geschneuzt haben, oder bei Tisch mit den Fingern essen.“

¹³⁰ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 38. „Paul ging vor einigen Tagen zu Fuß aus, und ward die Straße entlang von beiläufig 200 Menschen, alle sehr elegant, begleitet. Er konnte es endlich nicht mehr aushalten, stellte sich in die Mitte der Neugierigen und hielt eine eloquente Rede, worin er sie bat von ihm abzulassen, indem er nur unter dieser Bedingung länger hier bleiben könne. Die Leute hörten ihn sehr aufmerksam zu, und entfernten sich alle, um sich wieder bei unserer Haustüre zu postieren und seine Zurückkunft abzuwarten. – Anfangs unterhielt es uns, jetzt fangen wir aber an uns darüber zu ärgern, indem es bei Gott zu arg wird.“

¹³¹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 43. „In wenigen Stunden verlasse ich diese Stadt [...] höchst wahrscheinlich auf immer [...]. Dublin selbst kenne ich nun aus und ein, als wie wenn ich ein Eingeborner wäre, und sicher bleibt mir nichts zu sehen übrig.“

¹³² Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. č. 52. „Ich bin also nun ein Schotte, und komme auch als solcher zurück, dem Kostüm nach wenigstens.“

velmi spěchá, se v Doveru nalodil za zuřící bouře. To mu však samo o sobě nabízelo příliš málo nebezpečí, a tak vybral parník, abychom se nemohli jenom utopit, nýbrž abychom mohli mít tu příjemnou perspektivu případně vyletět do povětří anebo tak trochu uhořet. – Skoro už z přístavu jsme byli tak mile kolébáni, že jsme se vši silou drželi v postelích a přepadávaly přes nás stoly a židle. Zanedlouho se k tomu připojily ještě další zaručené radosti, které pro některé osoby činí cesty po moři tak příjemnými. – Floret na tom byl nejhůře, nikdy jsem neviděl žádného dvorního radu tak nemocného. Pepi na tom také nebyl nejlépe, jeho barva byla spíše popelavá. – Náš dobrý kníže Esterházy, v plné uniformě se třemi hvězdami a zlatým rounem, tam ležel jako přibitý, bez pohybu, strnulý a nehybný, jen tu a tam vrhající ztrápený pohled na umyvadlo. Mně samotnému, ležícímu na posteli, také nebylo zrovna dobře, ale to mi nezabránilo se celé té situaci srdečně zasmát. – Náhle nás vyděsil ohromný hřmot, vyrazily se dveře kajuty a do pokoje vtrhlo velké množství vody, největším dílem však ubohému Floretovi do postele, který zrovna nešťastně ležel v úrovni přizemí, a o chlup se neutopil. Jak si můžeš myslet, celá společnost se nemálo vyděsila, obzvláště proto, že se na okamžik zastavil hodinový stroj, pročez jsme se obávali, že kotel vybuchne. Brzy jsme ale zaslechl, že to byla jen jedna velká vlna, která se přelila přes loď. Nechybělo ale málo a strhla s sebou naše lidi a naše kočáry na palubě. Také námořníkům nahnala nemalý strach, kteří od toho okamžiku nevypadali tak jisti si svou prací. – Po sedmi hodinách jsme konečně zahlédli Calais, ale moře bylo stále tak bouřlivé, že kapitán navrhl se již více nepřibližovat k pobřeží. Naproti nám vyrazila malá loď s francouzskými námořníky, na kterou jsme s vynaložením veškeré námahy přeskočili, a tímto příjemným způsobem jsme upluli dvě až tři mořské míle, které nám ještě zbývaly. – Na břehu jsme byli přijati velkým množstvím lidí, kteří se všichni právem podívovali, jak jsme mohli podniknout plavbu při tak bouřlivém počasí na parníku. – Tak končí naše bouřlivá příhoda, která mě teď velmi těší.⁴¹³³

¹³³ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 55. „Fürst Esterhazy, der wie du weißt, immer ohne Ursache pressiert ist, schiffte sich in Douvres bei einem wütenden Sturm ein. Da ihm aber dies allein viel zu wenig Gefahr darbot, so wählte er das Dampfboot, um nicht nur ersaufen zu können, sondern auch die angenehme Perspektive zu haben allenfalls in die Luft zu springen, oder etwas weniges zu verbrennen. – Kaum aus den Hafen so wurden wir so lieblich gewiegt, dass wir uns mit vieler Mühe in unsern Betten festhielten, und Tische und Stühle über uns herfielen. Nicht lange so kamen noch gewisse andere agréments dazu, die die Seereisen für manche Personen so angenehm machen. – Floret war am schlechtesten dran, nie sah ich einen Hofrat so krank. Pepi war auch nicht am besten, sein teint spielte ins Aschgraue. – Unser guter Fürst in voller Uniform mit 3 Sternen und dem goldenen Flies lag da wie hingezogen, ohne Bewegung, starr und steif, nur hin und wieder einen schmachttenden Blick nach dem favor richtend. Ich selbst, auch nicht eben wohl, lag in meinem Bett, ohne mich verhindern zu können über diese ganze Szene herzlich zu lachen. – Plötzlich wurden wir durch ein ungeheueres Gekrach aufgeschreckt, die Thür der cajutte ward aufgesprengt, und eine große Masse Wasser stürzte ins Zimmer, und größtenteils dem armen Floret ins Bett, der unglücklicher Weise gerade au rez de chaussée lag, und auf ein Haar ertrunken wäre. Du kannst dir denken, dass die ganze Gesell-

Navzdory všem útrapám dorazil Viktor 14. září do Paříže a zapojil se opět do zdejšího rušného společenského a politického života. V lednu 1822 vylíčil otci běžný průběh svého dne: „Dopoledne mívám hodiny s různými profesory, píšu rozličná pojednání a kreslím; častěji také chodím do poslanecké sněmovny nebo navštěvuji památky, které ještě neznám. Kromě toho také jezdím na koni na projížďky nebo si zajdu na procházku a ještě před jídlem mám další hodinu. V šest bývá rodinná večeře. Třikrát týdně chodím večer na italskou operu, kde jsem již znám jako „pilíř balkonu“, a k tomu „z velkého světa“. O půlnoci již bývám téměř vždy doma. Summa summarum – velmi příjemný život podle chuti každého člověka.“¹³⁴

Viktorův život v Paříži se z korespondence jeví jako velice příjemný, až idylický, a dále se nesl ve stejném duchu. V prosinci 1821 se Viktor stal členem významné literární společnosti: „Jsem teď členem ‚Société des bonnes lettres‘, která se skládá ze samých royalistů. Chateaubriand je jejím prvním prezidentem. Moje jméno pro ně bylo dostatečným důkazem, že nejsem žádný jakobín, a já doufám, že nebudou zklamaní. Zítřka je první schůze, kam hodlám jít se Stürmerem“¹³⁵, jenž je také členem díky své příhodě v Lisabonu.¹³⁶

Dne 25. prosince se Viktor jen velice stručně zmínil o Vánocích: „Včera byl Štědrý večer. Velká radost pro děti, jak si jistě umíš představit. Neumann, Lieven

schaft nicht wenig erschreck, besonders da das Räderwerk einen Augenblick still stand, und wir daher fürchten mussten, es sei der Kessel gesprungen. Bald hörten wir jedoch, dass es nur eine große Welle gewesen sei, die über unser Schiff geschlagen habe. Es hatte aber wenig gefehlt, dass sie unsere Leute und unsere Wagen, die sich auf den Verdeck befanden, mit sich weg gerissen hätte, auch setzte sie die Schiffsleute in nicht geringe Angst, die von diesen Augenblick an ihren Sache nicht mehr recht gewiss schienen. – Nach 7 Stunden erblickten wir endlich Calais, doch war das Meer so stürmisch, dass der capitain nicht rechte sich mehr zu nähern; ein kleines Boot mit französischen Schiffsleuten kam uns entgegen, und mit vieler Mühe sprangen wir hierin, und machten die 2 bis 3 Seemeilen, die uns noch übrig blieben, auf diese angenehme Weise. – Wir wurden am Ufer durch eine Menge Leute empfangen, die sich alle mit Recht wunderten, dass wir die Überfahrt bei einem so stürmischen Wetter auf einem Steamboot gemacht hatten. – So endete unsere Sturmgeschichte, die mich nun recht sehr freut.“

¹³⁴ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 1. „Ich für meinen Teil habe Vormittags meine verschiedenen Professoren, mache meine Ausarbeitungen und zeichne; gehe öfters in die Deputierten Kammer, oder sehe Merkwürdigkeiten an, die ich noch nicht kenne. Hierauf mache ich eine Promenade zu Pferd oder zu Fuß, nehme noch manchmal eine Lektion vor dem Essen. Um 6 Uhr ist der diner de famille. Abends gehe ich dreimal die Woche in die italienische Oper, wo ich schon als ein pillier du balcon bekannt bin, und hierauf dans le grand monde. Um 12 Uhr Nachts bin ich jedoch beinahe immer schon zu Hause. Summa summarum ein sehr angenehmes Leben nach dem Geschmack eines jeden.“

¹³⁵ Bartoloměus svobodný pán von Stürmer (*26. 12. 1787 – †8. 7. 1863), od roku 1842 hrabě, rakouský diplomat a státník.

¹³⁶ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 68. „Ich bin nun Mitglied der société des bonnes lettres, welche nur aus den reinsten Royalisten zusammengesetzt ist. Chateaubriand ist ihr erster Präsident. Mein Name war ihnen ein hinlänglicher Beweis, dass ich kein Jacobiner sein könne, und ich hoffe, dass sie sich nicht getäuscht finden werden. Morgen ist die erste Sitzung, wohin ich mit Stürmer zu gehen gedenke, welcher auch Mitglied ist, dank sei es seiner Geschichte in Lissabon.“

a ta pěkná Carneville byli diváky.¹³⁷ To jsou veškeré informace, které otci o tomto svátku stráveném s rodinou poskytl. Vzhledem k tomu, že celý dopis svůj obsah orientuje na politické dění, se z této zmínky dá poměrně dobře odvodit, jakou důležitost Viktor přikládal jednotlivým oblastem svého života – nebo případně, o jaký typ informací se zajímal jeho otec; čemuž mohl Viktor dopisy přizpůsobovat.

V příštím dopise ze 17. ledna se však dozvídáme více podrobností ze života rodiny: „*Vedeme tady příjemný život; maminka hodně zůstává doma, vidá se jen s některými lidmi, které zná, chodí častěji do divadla na nové kusy a celkově se má moc dobře. Děti ráno berou hodiny, v jednu mají svůj „oběd na vidličku“*“, hrají si se svými kamarády v Tuileriích a večer si zahrají partii lota nebo domina.¹³⁸ Nemůžeme proto Viktorovi ani Klemensovi vyčíst nezájem o jejich rodinu.

Tuto zimu si Viktor bohatě užil plesovou sezonu: „*Masopust je na Paříž opravdu brilantní, na Vídeň by však byl sotva průměrný, neboť počet balů nikdy nepřesahuje tři nebo čtyři v týdnu. Do toho samozřejmě počítám jen plesy vysoké společnosti nebo elegantního světa. Některé byly rozkošné a ještě pěknější budou následovat. Jejich největší chybou je obrovské množství lidí, kteří se ale brzy ztratí a udělají místo tančícím. – Neobávej se, že se příliš unavím, netančím nikdy víc než dvakrát nebo nanejvýš třikrát, což obzvlášť zde v Paříži nic není. – Není nic komičtějšího než pařížský ples. Mladí lidé od dvaceti od pětatřiceti let tančí málo nebo vůbec a tráví celý večer a velkou část noci u některého odlehlého stolu. Padesátiletí muži jsou excelentní tanečníci, a proto jsou jedinou útěchou tancechtivých dam, kterých je ještě nadto třikrát víc než pánů. Plesy zřídka začínají před jedenáctou hodinou večerní, kdy přijdou všichni hosté najednou a vytvoří tak nekonečný zástup. – Zvyklost žádá, aby se všichni lidé nacpali do jednoho pokoje a tahle stlačená krabíčka je místností, kde se tančí. Kruh je tak úzký, že člověk se vši námahou udělá otočku, a přesto se v tom cirkuse točí na padesát párů. Tato skutečná umělecká produkce trvá zhruba do půl jedné v noci, kdy obrovská tanečnice konečně povolí a kruh se začne protahovat. – Dobří tanečníci však většinou vyčkávají do dvou hodin, kdy přichází onen velkolepý okamžik, kdy člověk teprve může s úspěchem odhalit svou eleganci a grácií. Tato pěkná chvíle plesu tak trvá od dvou do tří nebo čtyř hodin. – Elegantní lidé málo tančí čtverylku; zcela je v módě valčík, ačkoli tu není ani jeden dobrý tanečník a dobrých tanečnic je zde*

¹³⁷ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 44, kart. 3, fol. 74. „*Gestern war Weihnachtsabend. Große Freude der Kinder, wie du dir vorstellen kannst, Neumann, Lieven und die schöne Carneville waren Zuschauer.*“

¹³⁸ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 1. „*Wir führen hier unser gewöhnliches Leben; Mama bleibt viel zu Hause, sieht nur einige Leute, die sie kennt, geht öfters in ein neues Stück, und befindet sich sehr wohl. Die Kinder nehmen Morgens ihre Lektionen, haben um 1 Uhr ihr dejeuner à la fourchette, spielen in den Tuilleries mit ihren Bekannten, und machen Abends ihre Partie Lotto oder Domino.*“

nanejvýš čtyři nebo pět. Ta obrovská většina tedy ráčí být co nejvíce nemotorná, a tak se stále střídá valčík se čtverylkou. – To je obraz pařížského plesu.“¹³⁹

Z těchto postřehů jasně dýchá atmosféra pařížské plesové sezony, ironicky vykreslená se vtípem a nadhledem. Podobné zprávy dávají tušit, že si Viktor s chutí do pozdních hodin užíval společenské akce, kde se mimo jiné bavil tím, že pozoroval směšné momenty společnosti, působící na něj lehce pitoreskním dojmem. Zábava na plesech a v salonech pro něj však měla ještě jednu rovinu. Viktor se v létě 1822 zamiloval do Claire de Castries¹⁴⁰, o šest let starší vévodkyně, která byla od roku 1816 vdaná za Edmonda de Castries¹⁴¹. Manželství však nebylo příliš šťastné, a proto se Claire ráda uchýlila do Viktorovy náruče. Tento vztah trval po celý zbytek Viktorova života.

Dne 9. října 1822 se Viktor po plných dvou letech odloučení setkal v Innsbrucku se svým otcem, odkud měli společně pokračovat na kongres ve Veroně. Viktor byl právě v hostinci, kde se ubytoval, když slyšel, že se blíží postilion. Rychle seběhl po schodech, a jen co Klemens vystoupil z vozu, vrhl se mu kolem krku¹⁴². Bylo to šťastné shledání, vždyť jejich jediným stykem po celé dva roky byla pouze vzájemná korespondence! Viktorovi bylo nyní devatenáct let a Klemens si dobře všiml, jak jeho syn mezitím vypěl a zmužněl. Otec Viktorovi připadal stále stejný, možná jen o něco bledší a ustaranější¹⁴³. Cestou do Verony

¹³⁹ Viz NA, RAM-AC 14, inv. č. 41, kart. 3, fol. 12. „Der Fasching ist für Paris sehr brilliant, für Wien wäre er kaum mittelmäßig, denn die Anzahl der Bälle übersteigt nie 3 oder 4 in der Woche; natürlich zähle ich darunter nur jene der première société oder der fashionablen Welt. Es waren einige allerliebste, und noch hübschere werden folgen. Ihn größter Fehler ist die ungeheure Menge Menschen, die sich jedoch bald verlieren und den tanzenden Platz machen. Fürchte nicht, dass ich mich zu sehr ermüde, ich tanze nie mehr als 2 oder höchstens 3 Mal, was besonders hier in Paris gar nichts ist. Nichts ist komischer als ein Ball in Paris. Die jungen Leute von 20 bis 35 Jahren tanzen wenig oder gar nicht, und bringen den ganzen Abend, und einen guten Teil der Nacht am ecarté Tisch zu. Die Männer mit 50 Jahren sind die Tänzer par excellence, und daher der einzige Trost der tanzlustigen Damen, die noch obendrein 3 Mal zahlreicher als die Herren sind. Die Bälle fangen selten vor 11 Uhr Abends an, wo dann alle Gäste auf einmal kommen, und daher eine unendliche file zu sein pflegt. Die Gewohnheit will, dass sich alle Leute in ein Zimmer zusammen drücken, und dieser Presskasten ist das Zimmer, wo man tanzt. Der Kreis ist so eng, dass man mit vieler Mühe eine pirouette macht, und nichts desto weniger drehen sich in diesem Zirkus 50 Paare. Diese wahre Kunstproduktion dauert beiläufig bis 12½ Uhr, wo endlich das ungeheure Gedränge nachlässt, und der Kreis sich auszudehnen anfängt. Die guten Tänzer erwarten jedoch meistens 2 Uhr, wo der brilliant Augenblick anfängt, und wo man erst seine ganze Grazie mit Vorteil entwickeln kann. Der schöne Augenblick des Balls ist daher von 2 bis 3 oder 4 Uhr. – Die fashionables und die élégantes tanzen wenig Quadrillen, der Walzer ist vollkommen in der Mode, obgleich kein einziger guter Tänzer hier ist, und die Anzahl der guten Tänzerinnen höchstens 4 oder 5 ist. Doch da die ungeheuere Majorität höchst ungeschickt zu sein beliebt, so wechselt man immer Walzer mit Quadrillen ab. – Von souper ist beinahe nie die Rede, besonders nicht von einem Sitzenden. Voilà le tableau d'un bal parisien.“

¹⁴⁰ Claire Clémence Henriette Claudine de Castries, roz. vévodkyně de Maillé de La Tour-Landry (*9. 12. 1796 – †16. 7. 1861).

¹⁴¹ Edmond Eugène Philippe Hercule de La Croix de Castries (*1787 – †1866).

¹⁴² Corti, E. C.: c. d., sv. II, s. 209.

¹⁴³ Tamtéž.

i v průběhu kongresu si stále měli co povídat, vždyť novinek bylo za dva roky i přes častou korespondenci opravdu mnoho. Přesto se Klemens rozhodl ihned po příjezdu do Verony i se synem vyhledat společnost své dlouholeté milenkky, hraběnky Lievenové, která na kongres také přicestovala. Viktor o tom okamžikě informoval svou matku v Paříži: „V devět hodin večer, hádej, maminko, kam jsme šli! – K paní Lievenové, která také přijela do Verony, doprovázena svým nevzhledným manželem. Tak jsme až do půlnoci seděli kolem čajového stolu a teprve potom jsem mohl trochu mluvit s otcem a vyprávět mu nějaké veselé příhody. Myslím, že tatínka opravdu pobavily, protože si mě, to musím přiznat, měřil s velmi spokojeným výrazem.“¹⁴⁴

Klemens celé dny usilovně pracoval na tom, aby veronská jednání o intervenci ve Španělsku byla úspěšná. Jaké postavení v rámci kongresu měl Viktor, či zda tam byl pouze jako pozorovatel, se nepodařilo dohledat. Jistě však víme, že Metternich svého syna seznámil se všemi významnými osobnostmi, které se kongresu účastnily. Hrdě ho představil svému císaři a zároveň příteli Františku I., který Viktorovi radil, aby následoval příkladu svého otce, jemuž císař může „poděkovat za svůj trůn, monarchie za blažený stav, ve kterém se nachází, a Evropa za svůj klid“¹⁴⁵. Klemens syna představil také sardinskému králi Felixovi, který však na Viktora neudělal tak dobrý dojem: „Jeho sardinský majestát vykazuje všechny špatné znaky rodiny Bourbonů; oteklé nohy a těžký jazyk. Je to smutná osobnost. Královna se nevyznačuje ničím zvláštním, ani v dobrém, ani ve špatném. Není ničím výjimečná kromě obrovské kabelky, kterou stále nosí na rameni a která by mohla pojmout polovinu jejího státu.“¹⁴⁶

V této době se však prudce zhoršilo zdraví matky Eleonory, pročez se Viktor jako vzorný syn po dohodě s otcem vydal ještě před koncem kongresu za matkou do Paříže. Klemens ho nenásledoval, jelikož mu to jeho povinnosti neumožňovaly, jak alespoň tvrdil. Viktor zůstal v Paříži až do matčiny smrti 19. března 1825, kde se o ni pečlivě a láskyplně staral. Matka byla za jeho péči vděčná: „Viktor je anděl..., ani na okamžik neopouští mou postel a už vůbec

¹⁴⁴ Tamtéž: „Am Abend um neun Uhr, rate Mama, wohin wir gegangen sind! – Zu Frau von Lieven, die auch nach Verona kommt, von ihrem unscheinbaren Gatten begleitet. So sind wir dann bis Mitternacht um einen Teetisch herumgesessen, dann erst konnte ich ein wenig allein mit Vater sprechen [...] und ihm einige lustige Anekdoten erzählen. Ich glaube, sie haben Papa recht unterhalten, der mich, ich muss es gestehen, mit sehr zufriedener Miene musterte.“

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 210: „[...] seinen Thron, die Monarchie ihr Wohlergehen und Europa seine Ruhe verdanke.“

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 210–211: „Seine Sardinische Majestät zeigen alle schlechten Zeichen der Familie Bourbon; geschwollene Füße und eine schwere Zunge. Das ist eine traurige Persönlichkeit. Die Königin zeichnet sich in nichts aus, weder im Guten noch im Schlechten. Sie hat keine besonderen Eigenheiten, außer einem ungeheuren Reticule, den sie immer am Arme trägt und der die Hälfte ihrer Staaten aufnehmen könnte.“

nechodí ven za zábavou.¹⁴⁷ Klemens za Eleonorou dorazil až pět dní před její smrtí, v době, kdy již nebyla žádná šance na její uzdravení.

Matčinou smrtí byla celá rodina hluboce zdrcená, byť všichni již nějakou dobu tušili, že je neodvratná. Viktorovi v této době bylo již dvaadvacet let, jeho sestřím Leontině a Hermině třináct a devět let. Klemens se rozhodl, že bude nejlepší, když se obě jeho dcery přestěhují za ním do Vídně. Leontině ani Hermině vídeňský nezdravý vzduch neškodil tolik jako jejich matce a Viktorovi, a proto byl jejich návrat možný. Viktor, který již v podstatě žil vlastním životem a mimo jiné udržoval mimomanželský vztah s vévodkyní Claire de Castries¹⁴⁸, zůstal v Paříži, aby mohl plnit své diplomatické poslání. Dcerky, které ještě nebyly uvedeny do společnosti, ovšem měly lepší zázemí v otcovském sídle ve Vídni. Kdy přesně se obě sestry z Paříže přestěhovaly, není zřejmé. Jisté však je, že na jaře roku 1826 již byly ve Vídni dávno usazené¹⁴⁹.

Viktor za svou rodinou jezdil vždy na léto, kdy nemusel vykonávat své pracovní povinnosti na velvyslanectví. Ale například v létě 1826, kdy přijel v polovině července za otcem do Vídně, pobývaly jeho sestry na letním sídle v Bad Ischlu. Především patnáctiletá Leontina těžce nesla, že se s bratrem nemůže setkat, jelikož Viktor s otcem strávili celé léto správou rodinných panství Kynžvart, Plasy, Johannisberg a moravských majetků Kojetín a Víceměřice, které Viktor zdědil po matce. Do Vídně za rodinou dorazili až 17. září, což Hermině a především Leontině udělalo obrovskou radost, jelikož bratra již rok neviděli. Přesto se Viktorovi dařilo udržovat především s Leontinou velice těsný sourozenecký vztah, který se vždy naplno rozvinul, když byli pohromadě. O tom svědčí i zápisy v Leontininých denících: *„Jsem tak šťastná, že je Viktor u nás, nemůžu to dost dobře vyjádřit. Ale také sotva mohu myslet na moment, kdy nás opustí, tak mě to mrzí. Chová se ke mně tak dobře, tak dokonale.“*¹⁵⁰ Za dva týdny si Leontina poznamenala: *„Viktor mě dojal k slzám; když jsem vyslovila přání jít do divadla, hned mi dal peníze na lóži. Jsem mu tak vděčná. Chová se k nám dokonale, kéž nám ho Bůh zachová!“*¹⁵¹

I přes sestřinu lásku však Viktor s rodinou nemohl zůstat příliš dlouho a 9. listopadu odjel zpět do Paříže, z čehož byla Leontina zoufalá: *„Nemohu*

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 257.

¹⁴⁸ Claire Clémence Henriette Claudine de Castries, roz. vévodkyně de Maillé de La Tour-Landry (*9. 12. 1796 – †16. 7. 1861).

¹⁴⁹ Metternich, T.: c. d., s. 35.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 112–113: *„Ich bin so glücklich, dass Victor bei uns ist, ich kann es nicht genug sagen, aber ich kann kaum an den Moment denken, wo er uns verlassen wird, es tut mir so leid. Er ist so gut, so perfekt für mich.“*

¹⁵¹ Tamtéž, s. 116: *„Victor hat mich zu Tränen gerührt, als ich den Wunsch aussprach, ins Theater zu gehen, gab er mir sofort Geld für die Loge. Ich bin ihm so dankbar. Er ist perfekt zu uns, Gott möge ihn uns erhalten!“*

dostatečně vyjádřit, jak moc mi Viktor chybí. Téměř se mi chtělo u jídla plakat, když jsem viděla jeho prázdné místo u stolu, ale člověk musí být rozumný a nermoutit se kvůli něčemu, co nemůže změnit.¹⁵²

Viktor však na svou rodinu také myslel. Když se blížily Vánoce, poslal z Paříže mnoho krásných dáreků, například bílé plesové šaty z organtýnu pro Leontinu a růžové pro Herminu, čímž rodině „udělal velmi krásné Vánoce“¹⁵³.

Viktor se ale měl za kým vracet, v Paříži stále trval jeho dlouholetý vztah s vévodkyní Claire. Přesně v době příprav otcova druhého sňatku, dne 21. října 1827, Claire Viktorovi dokonce porodila syna Rogera¹⁵⁴, ke kterému se Viktor otevřeně hlásil. Bylo to její jediné dítě, jelikož s manželem potomky nikdy neměli, a zároveň i jediný potomek Viktorův. Samozřejmě z toho byla nejen v Paříži, ale i ve Vídni velká aféra, ovšem Klemens, byť se na svého syna po právu zlobil, vnuka i přes otevřený skandál přiznal a přijal do rodiny¹⁵⁵.

Když 1. srpna 1828 přijel Viktor opět za svou rodinou na letní sídlo ve Watersdorfu, přivezl s sebou i portrét svého malého syna. V Leontinině deníku můžeme číst: „Dnes dorazil Viktor. Vypadá opravdu dobře a téměř po roce, kdy jsme ho neviděli, nás to opravdu potěšilo. Dům vždy působí živěji, jakmile je tady. Je teď také velmi vtipný. Doufám, že to tak zůstane, ačkoli se obávám, že se tady stejně bude nudit. [...] Vypadá, že je pevně rozhodnut nikdy svou markýzu neopustit, neboť se domnívá, že mu tolik obětovala, že jí to může splácet jen věčnou věrností. Také velmi miluje svého malého Rogera, aby na to jen pomyslel. Jsem zvědavá, jestli to tak bude i nadále. Pro nás je to velké neštěstí, protože pak by byl pro nás ztracen.“¹⁵⁶ O čtrnáct dní později Leontina doplnila: „Viděla jsem portrét jeho malého. Je to opravdu pěkné, silné dítě. Chápu, že ho Viktor horoucně miluje; dala bych všechno, abych ho mohla vidět.“¹⁵⁷

¹⁵² Tamtéž, s. 123: „Victor fehlt mir so sehr, ich kann es nicht genug sagen! Ich wollte fast beim Essen weinen, als ich seinen leeren Platz gesehen habe, aber man muss vernünftig sein und nicht sich grämen über etwas, das man nicht ändern kann.“

¹⁵³ Tamtéž, s. 129.

¹⁵⁴ Roger Armand Victor Maurice Freiherr von Aldenburg (*21. 10. 1827 – †14. 10. 1906), rakouský diplomat a tajný rada.

¹⁵⁵ Metternich, T.: c. d., s. 26–27, 173–176.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 182: „Victor ist heute bei uns angekommen. Er sieht recht wohl aus, und nach beinahe einem Jahr, dass wir ihn nicht gesehen haben, hat es uns sehr gefreut, und das Haus wird immer viel belebter, sobald er nur da ist. Er ist auch bis jetzt von sehr gutem Humor. Ich hoffe, es wird so bleiben, obgleich ich fürchte, dass er sich hier doch ennuyieren wird. Er hat von allen seinen Geschichten mit der Antoinette gesprochen, und es scheint, er ist recht entschlossen, seine Marquise nie zu verlassen, denn er findet, sie habe ihm so viel aufgeopfert, dass er es ihr nur durch eine ewige Treue vergelten könnte. Auch liebt er zu sehr den kleinen Roger, um nur daran zu denken. Ich bin neugierig, ob das auch immer so fort dauern wird. Für uns ist es ein großes Unglück, denn für uns ist er verloren.“

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 184: „Ich habe das Porträt von seinem Kleinen gesehen. Es ist ein recht schönes, starkes Kind. Ich begreife, dass der Victor ihn rasend liebt; ich gäbe etwas, um ihn zu sehen.“

Co se týče drobných strastí dobového života, můžeme v deníku najít drobnou zajímavost: „Viktor si včera nechal vytrhnout velkou stoličku.“¹⁵⁸ Na představitosti čtenáře zůstává k posouzení, nakolik se metody dobové medicíny lišily od té současné.

V listopadu 1828 se vydal Viktor na cestu do Itálie, kde pobýval přes celou zimu až do příštího června. Bližší podrobnosti o charakteru či poslání cesty však nejsou známé. Stejně tak víme, že na jaře téhož roku opět strávil nějaký čas v Anglii, ovšem podrobnosti těchto jeho cest se nepodařilo dohledat. Můžeme se však domnívat, že jejich příčina byla diplomatické povahy. V této době se již podstatně rychleji horšila jeho plicní choroba, které příliš nepomohly ani změny vzduchu a prostředí.

Když se Viktor v červnu 1829 vrátil za rodinou z Itálie, konstatovala Leontina: „Chválabohu nevypadá tak špatně. Také vzhledem k nemoci, kterou má, myslím, že se mu daří dobře. Měla jsem bláznivou radost, že ho vidím, protože ho oprávněně miluji, tak moc jako nikoho jiného.“¹⁵⁹

Viktorův zdravotní stav se však stále horšil. „Včera jsme se hrozně vyděsili; když jsme v zahradě večereli, bylo nám sděleno, že Viktor ve městě [Vídni] plival krev a nemůže za námi přijít. Tatínek a já jsme se okamžitě vrátili domů, kde jsme zjistili, že skutečnost není tak děsivá, jak jsme se obávali. Viktor musí chvíli zůstat v naprostém klidu a s nikým se nevidět.“¹⁶⁰

V Erlau nedaleko Vídně, kam rodina dorazila 27. července na letní sídlo, se Viktorův stav ještě podstatně zhoršil, navzdory probíhající léčbě. Viktor podstupoval studené koupele, pokud měl horečku, a horké v případech i několika-denní zimnice. Z tohoto důvodu byl jeho pokoj často vytápěn i na 36 °C, aby se Viktor dostatečně zahřál. Kromě toho často seděl zabalený v kabátu, jak psal svému otci¹⁶¹. Tyto stavy střídaly návaly horka a pocení, spojené s trvalým suchým kašlem a častým vykašláním krve. Kromě toho si občas Viktor nechal trochu pustit žilou, což mu přinášelo úlevu, a pravidelně pil, stejně jako před pěti lety jeho matka, oslí mléko, jemuž byly přisuzovány léčivé účinky.

K tomuto nepřilíš utěšenému stavu vůbec nepřispívalo počasí, které se více než létem zdálo být spíše koncem podzimu. Lezavý a vlhký chlad Viktorovi obzvláště škodil. Když se v polovině srpna počasí opět umoudřilo, lehce se zlepšil

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 184: „Der Victor hat sich gestern einen großen Stockzahn ausreißen lassen.“

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 203–204: „Gottlob schaut er nicht zu schlecht aus. Auch für die Krankheit, die er hat, finde ich, dass es ihm gutgeht. Ich hatte eine verrückte Freude, ihn zu sehen, denn ich liebe ihn wirklich und niemanden soviel wie ihn.“

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 205: „Wir hatten gestern einen großen Schreck, als wir im Garten dinierten und man uns mitteilte, dass Victor Blut gespuckt habe in der Stadt und nicht zu uns kommen konnte. Papa und ich sind sofort nach Hause zurückgekehrt, wo wir die Sache nicht so erschreckend fanden, wie wir es gefürchtet hatten. Er muss eine Weile ganz ruhig bleiben und niemanden sehen.“

¹⁶¹ Tamtéž, s. 213. Mezi deníkovými záznamy se objevují i přepisy dopisů týkající se většinou Viktorova zdraví.

i Viktorův stav, který však vůbec nebyl stabilní, jak můžeme vyčíst z Viktorova dopisu otci na Kynžvart z 10. srpna: „Počasí je od včerejška zase pěkné, z čehož mám radost, i kvůli tobě, milý tatínku. Chodím teď dvakrát denně na procházky, přesto však byla ta první včerejší pro mě odporná. Dostal jsem tak silnou zimnici, že jsem se musel při nejkrásnějším slunci zabalit ve vytopeném a zavřeném pokoji až po uši do kabátu.“¹⁶² Po tomto opatření se však Viktor cítil o poznání lépe, jak otce 13. srpna s radostí informoval: „Již tři dny se cítím opravdu lépe a spokojeně odpočívám. Pokud to tak půjde dál, až přijedeš, budu zase naprosto veselý a podnikavý. Ale aby se to mohlo podařit, musí být stejné teplo a takhle nebesky krásné počasí, které léčí, dokonce viditelně, více než všechno ostatní. Po horké koupeli si vždy na půl hodiny lehnu, a později mohu dokonce vyhledat stín, kterému jsem se jinak zcela vyhýbal.“¹⁶³

Již několik dní se období Viktorových horeček pomalu zkracovalo a netrvalo pak ani hodinu. Příštího dne se Viktorův stav ještě zlepšil, podařilo se mu téměř úplně zbavit se zimnice a bylo mu dovoleno uvolnit jídelniček a sníst trochu drůbežního masa. Čím mu bylo lépe, tím více se v Erlau nudil. Alespoň po večerech ho chodili navštěvovat jeho přátelé, mezi jinými například Esterházyovi, i jeho příbuzní, většinou teta Paulina nebo její manžel, württemberský vévoda Ferdinand, a strýček Josef¹⁶⁴.

Viktorovo zdraví se krátkou dobu dařilo udržet v relativně dobrém stavu. Vše však záviselo na počasí, protože jakmile se zhoršilo, dostal Viktor i navzdory vytopenému pokoji zimnici¹⁶⁵. Pokud však bylo krásné, mohl se třeba i dvě hodiny procházet po zahradě¹⁶⁶.

Na konci září 1829 se Viktor se sestrami vrátili zpět do Vídně, kam za nimi za několik dní z Kynžvartu dorazil i jejich otec. Viktorův zdravotní stav byl natolik dobrý, že cestu přestál bez obtíží.

S postupem podzimu se však Viktorův stav prudce zhoršoval. Dne 3. října si Leontina poznamenala do deníku: „Jaký to den, ten dnešní! Viktor je velice nemocný, dokonce žádal o poslední pomazání. Jaký skličující obřad. Všichni jsme se shromáždili v jeho pokoji a na kolenou jsme úpěnlivě prosili Boha, aby nám ho zachoval. Ačkoliv si nemyslím, že by na tom byl tak špatně a mám

¹⁶² Tamtéž, s. 217: „Das Wetter ist seit gestern wieder schön, und ich freue mich darüber, auch für Dich, lieber Papa. Ich konnte täglich zwei gute Spaziergänge machen, trotzdem war der erste Morgen ekelhaft für mich. Der Schüttelfrost ist so stark gekommen, dass ich in einem geheizten und geschlossenen Zimmer bei schönster Sonne mich bis zu den Augen in meinen Mantel einwickeln musste.“

¹⁶³ Tamtéž, s. 224: „Seit drei Tagen geht es mir wirklich besser, ich erhole mich in befriedigender Weise. Sollte das so weitergehen, findest Du mich ganz lustig und unternehmend. Aber um dahin zu gelangen, muss ich dieselbe Wärme und dieses himmlische Wetter haben, die mehr als alles und sogar sichtbar heilt.“

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 217.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 233.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 246.

předtuchu, že se uzdraví. Maurice¹⁶⁷ byl obdivuhodný a počínal si tak, jak by se choval nepečlivější syn. [...] Je vidět, že Viktor stojí ve středu jeho citů a je i jejich cílem a že všechno, co se Viktora dotýká, mu je drahé. Bože, zachovej nám tohoto milovaného bratra, všechny mé myšlenky se obrací v modlitbě k tomu, vyžádat tuhle jednu prosbu. Nebyli jsme již dostatečně zkušeni, není již meč bolesti unaven tím, jak nás bije?¹⁶⁸

Druhého dne však na tom Viktor nebyl o moc lépe: „Viktor se stále ještě trápí. Je velmi slabý a hluboce sklíčený, i když lékaři tvrdí, že se mu daří tak dobře, jak jen to je možné. Chtěla bych tomu věřit, ale v podstatě vidím jen malou naději, že se uzdraví. Můj Bože, jaké strašné neštěstí, jak bychom to měli snést! Nemohu na to myslet a jsem přesvědčená, že on sám se cítí špatně a moc nedoufá v uzdravení.“¹⁶⁹

Poslední deníkový zápis je z 9. října 1829: „Viktorovi se daří o něco lépe, ačkoli stále ještě nejsme klidní ohledně jeho stavu, protože člověk stále může očekávat zlé následky jeho nemoci. Sotva si to chci připustit, ale v podstatě vidím jen slabou naději. Připadá mi, že se jeho plicní onemocnění vyvíjí k horšímu.“¹⁷⁰

Zde Leontininy deníkové záznamy končí.

Viktorův stav se nadále zhoršoval. Nakonec se zřejmě rozhodl, že podstoupí dlouhou cestu do Neapole, kde by mu tamější teplé klima mělo umožnit se z nemoci uzdravit. Nakonec zde ale dne 30. listopadu 1829 zemřel. O tom, kdy či v jakém stavu se Viktor do Neapole vypravil, případně kdo ho tam doprovázel, se můžeme pouze dohadovat, konkrétní okolnosti Viktorovy smrti se nepodařilo nikde dohledat¹⁷¹.

¹⁶⁷ „Maurice D.“ v deníku vystupuje jako Viktorův velmi dobrý přítel. Jeho bližší identita bohužel není známá.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 251–252: „Welcher Tag, der heutige! Victor ist sehr krank und hat sogar gebeten, versehen zu werden! Welche lugubre Zeremonie! Wir haben uns alle in seinem Zimmer versammelt, und auf den Knien flehen wir zu Gott, ihn uns erhalten zu wollen. Obzwar ich ihn nicht so schlecht finde und die Vorahnung habe, dass er sich davon erholen wird. Maurice war bewundernswert und benahm sich so, wie der zärtlichste Sohn es tun konnte. [...] Man sieht, dass Victor der Mittelpunkt und das Ziel seiner Gefühle ist und dass alles, was Victor berührt, ihm teuer ist und von ihm geachtet wird. Gott erhalte uns diesen geliebten Bruder, alle meine Gedanken wenden sich im Gebet, um nur diese eine Bitte erleben. Sind wir nicht schon genug geprüft worden, und ist nicht das Schwert des Schmerzens müde, uns zu schlagen?“

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 252: „Victor ist immer noch leidend. Er ist sehr schwach und zutiefst niedergeschlagen. Obzwar die Doktoren sagen, dass es ihm so gut wie möglich geht. Ich möchte es nur glauben, aber im Grunde habe ich wenig Hoffnung, dass er sich erholt. Mein Gott, welches entsetzliche Unglück, und wie sollten wir es tragen! Ich kann nicht daran denken und bin überzeugt, dass er sich selber schlecht fühlt und wenig auf Genesung hofft.“

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 252: „Victor geht es etwas besser, obgleich wir noch nicht über seinen Zustand beruhigt sind, weil man immer böse Folgen seiner Krankheit erwarten kann. Ich traue es mir selber kaum einzugestehen, aber ich habe im Grunde wenig Hoffnung. Es kommt mir vor, dass seine Brustkrankheit sich zum Bösen entwickelt.“

¹⁷¹ Leontininy deníky končí necelé dva měsíce před Viktorovou smrtí. Metternich, T.: c. d., s. 252.

Viktorova rodina byla zoufale nešťastná. Leontina své deníkové záznamy již nikdy neobnovila. Smrt jejího milovaného bratra ji tak hluboce zasáhla, že již nejspíše neměla sílu zapisovat do deníku své běžné denní strasti i radosti.

Manželka rakouského velvyslance v Petrohradě, hraběnka Ficquelmontová¹⁷², si 6. prosince 1829 poznamenala do svého deníku: „Právě jsme se dozvěděli o smrti Viktora Metternicha 30. listopadu! Tak mladý a tak inteligentní, s tolika možnostmi a s tak slibnou budoucností!“¹⁷³

Viktor Metternich. A brief depiction of a life of a promising diplomat and of his family in the light of the Viktor's correspondence to his father Klemens Metternich.

Study outlines the family life of the Austrian State Chancellor Klemens Metternich, it focuses on his eldest son and successor Viktor Metternich, who, at that time, was making a promising career of a young diplomat, but was prevented from following his father's track by a grave illness. Victor's correspondence with his father casts light not only on the 1820s, when the letters were written, it also shows the Chancellor's family life, social and political events of the time. These facts are perceived through the eyes of a young diplomat, as his father is not typically depicted as a statesman holding the reins of Europe politics, but as a loving father who is genuinely interested in his children and in his family, whose relationship to his son was full of understanding, so that they both could share happy moments of their lives and exchange opinions on a complicated social and political situation.

The correspondence shows a cheerful and witty disposition of the author who did not hesitate to use every situation as a welcome opportunity to make fun and lighten the atmosphere, which made him a popular companion in the society. The correspondence also reveals his good powers of observation, a sharp mind of an educated man who managed to connect facts and represented for his father a valuable source of information about social and political life in Paris. It is the goal of this paper to portray this interesting, yet forgotten young diplomat, if only in a rough sketch.

¹⁷² Dorothea „Dolly“ de Ficquelmont, roz. von Tiesenhausen (*14. 10. 1804 – †10. 4. 1863).

¹⁷³ Tamtéž, s. 253: „Wir erfahren soeben von dem Tod von Victor Metternich am 30. November! So jung und mit so viel Geist, so vielen Möglichkeiten und mit einer so vielversprechenden Zukunft!“

Viktor Metternich. Kurze Darstellung des Lebens eines hoffnungsvollen Diplomaten und seiner Familie im Lichte der Korrespondenz zwischen Viktor und seinem Vater Klemens Metternich

Die Studie beschäftigt sich mit der Familie des österreichischen Staatskanzlers Klemens Metternich, insbesondere mit dem in jener Zeit ältesten Sohn und Nachfolger Viktor Metternich. Er war ein hoffnungsvoller junger Diplomat, den eine schicksalhafte Erkrankung daran hinderte, in den Spuren seines Vaters zu gehen und seine Karriere völlig zu entfalten. Dank dem Briefwechsel zwischen Viktor und seinem Vater kann die Zeit der 1820er Jahre, als die Korrespondenz entstanden ist, näher beschrieben werden. Das betrifft nicht nur das Leben der Kanzlerfamilie, sondern auch die gesellschaftlichen und politischen Ereignisse jener Zeit, die aus der Perspektive des jungen Diplomaten geschildert werden. Sein Vater wird nicht als ein Staatsmann und der die Zügel festhaltende „Kutscher Europas“ geschildert, wie es oft der Fall ist, sondern als ein liebender Vater, der sich für seine Kinder und seine ganze Familie aufrichtig interessierte, mit dem sich der Sohn persönlich und politisch gut verstehen, lustige Momente seines Lebens teilen und jede komplizierte gesellschaftliche und politische Situation besprechen konnte. Die Korrespondenz zeigt einen fröhlichen und geistreichen Charakter ihres Verfassers, der jede Situation nutzte, um die Sache von der besseren Seite zu betrachten und darüber vom Herzen zu lachen. Deswegen war er ein in der Gesellschaft immer willkommener Gast und beliebter Gesprächspartner. Aus den Briefen schimmern gleichzeitig die Beobachtungsgabe und der Scharfsinn eines gebildeten Menschen durch, der imstande war, die Dinge im Kontext zu sehen, und für seinen Vater eine unschätzbare Informationsquelle zur gesellschaftlichen und politischen Szene in Paris darstellte. Die Studie setzt sich zum Ziel, den Leser mit der Persönlichkeit dieses interessanten, aber in Vergessenheit geratenen jungen Diplomaten in groben Umrissen bekannt zu machen.